

Aki a magyar Gestapo-vezér felesége (is) volt...

Az állambiztonsági dokumentumok túlnyomó többségében felülreprezentáltak a férfi hálózati személyek, így természetesen az általuk adott jelentések és az azokat tartalmazó gyűjtődossziék száma is. Ritkaságszámba megy női ügynökre való utalás, női fedőnév, pláne munkadosszié. Azonban az egykori belügyi szervek alapos dokumentálásának hála, Sándor Gizella élettörténetén keresztül megismerhetővé válik egy lehetséges női érdekérvényesítési történet.

Arra keresem a választ, hogyan tudott egy karizmatikus nő érvényesülni a magyar történelem megszállásokkal és fegyveres konfliktusokkal terhelt időszakában. Milyen lehetőségek nyíltak fiatalasszonyként a Horthy-korban, a hatalmat birtokló és azt elvesztő férfiak árnyékában? Mit tudott kezdeni képességeivel deklasszált özvegyként a sorait újrendező szocialista diktatúra fojtogató légkörében?

A feldolgozó munka nagyrészt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (a továbbiakban: ÁBTL) található forrásokra épült. Az egykori állambiztonsági szervek saját munkájuk rögzítésére, továbbá az operatív munka elősegítése érdekében készítettek dokumentációt. Ebből kiindulva az utókor jogosan feltételezheti, hogy az olvasható bejegyzések valós tartalmat mutatnak. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy a presszionálással együttműködésre bírt hálózati személy és az állambiztonsági tisztek között általában jelentős érdekellentét feszült. Bizonyos esetekben az alárendelt szerepű ügynöknek érdekében állhatott a dezinformálás. A feldolgozott esettanulmányban az ügynök és a tartótisztek közötti alá- és fölérendeltségi viszony fokozatosan billen át a kémnő oldalára.

Egy női–férfi kapcsolatban meghatározó hajtóerő lehet a felek egymáshoz való vonzódása. A történet főszereplője, Sándor Gizella, több mint kilencven éve, 1915-ben született. Így az érvényesülését és hálózati tevékenységét alapjaiban meghatározó szexuális életére vonatkozó információkat felhasználhattam az ábrázolás során.

Hazatérés Hollandiából

Sándor Gizella egy jeles történelmi évforduló napján, 1915. március 15-én, Budapesten látta meg a napvilágot.¹ Édesanyja, Zapletál Amália nőikalap-készítő volt. Apja, Sándor Kálmán a *Világ* újságírójaként és a *Népszava* szerkesztőségi munkatársaként több nyugat-európai országból tudósított az első világháború alatt. A Tanácsköztársaság napjaiban tanúsított magatartása, valamint egy később megjelent újságcikke miatt 1921-ben elhagyni kényszerült Magyarországot.² A családfő Hollandiába emigrált, ahova lánya 1924-ben követte, így alapfokú iskolai tanulmányait Amszterdam és Haarlem iskoláiban végezte, érettségi vizsgáját pedig Hágában tette le. Édesapja 1928-tól New Yorkban élt, egészen 1954-ben bekövetkezett haláláig. Sándor Gizella 1932-es hazatéréseig holland nevelőszülőknél élt, akkor visszatelepült Magyarországra, bátyja halála után egyedül maradt édesanyjához.

Bár apja folyamatosan támogatta őt és édesanyját, a lány törekedett az anyagi önállóságra, röntgenlaboránsi képesítést szerzett, és egészen 1936 őszéig a budapesti Szent János Kórházban dolgozott. Élve apja hírnevével, ismeretséget és barátságokat kötött baloldali művészekkel és újságírókkal. Ez az aktív társadalmi élet egy rosszakarójának is feltűnt, így 1933 májusában a magyar királyi rendőrség látókörébe

került egy névtelen feljelentés következtében. A házkutatást követően előállították, illegális kommunista szervezkedéssel vádolták meg. A lefolytatott vizsgálat ártatlannak találta, ennek azonban súlyos ára lett. Egy 1959-ből származó kérdőjegy³ szerint „nevezett a VKF/2-A. alosztályon,⁴ mint ügynök teljesített szolgálatot”.⁵ Egykori barátairól kellett jelentenie⁶ dr. Hetényi Imre⁷ és dr. Sombor-Schweinitzer József⁸ rendőri vezetőknek. A rendőrségen találkozott először jövendőbelijével: Hain Péter detektívvel.⁹

A detektívvel való viszonya nehézkesen indult. Sándor Gizella későbbi visszaemlékezése szerint véletlenül futottak össze 1937-ben, mikor Hain szemrehányást tett neki, hogy csak akkor keresi őt, ha szüksége van valamire. A találkozó után a férfi kitartóan udvarolni kezdett neki, több alkalommal kísérte el munkahelyéről otthonáig.¹⁰ Hain, miután 1940 januárjában elvált, megkérte a kezét, és feleségül vette, így Hainné Sándor Gizellának lehetősége adatott igen kiterjedt társadalmi életet élni. Rendszeresen elkísérte párját külföldi útjaira, ahol kiválóan tudta kamatoztatni német, francia és angol nyelvtudását. Járt Ausztriában, Németországban, Olaszországban, Lengyelországban, Franciaországban, Törökországban és Jugoszláviában. Férjén keresztül kapcsolatba került a korszak politikai és rendőri vezetőivel, prominens német vállalkozókkal, katonai vezetőkkel és rendőrtisztekkel. Az 1944. március 19-i német megszállás után Franz-Josef Huber¹¹ megkereste, és rávette a náci titkosrendőrséggel való együttműködésre. Hainné feladata a magyar politikai rendőrség tevékenységének, kiemelten saját férjének figyelemmel kísérése lett. A megszálló németek szolgálata során kapcsolatba került magas rangú tisztekkel, többek között dr. Humbert Achamer-Pifraderral¹² és Otto Winkelmann-nal,¹³ valamint jól ismerte a német nagyköveteket: Otto von Erdmannsdorffot¹⁴ és Dietrich von Jagowot.¹⁵ Baráti kapcsolatot tartott fent Kuno Heribert Fütterer¹⁶ légügyi attaséval és annak segédtisztjével, dr. Arimannal is. 1944 nyarára házasságuk megromlott, az asszony a válást fontolgatta. Talán ez is közrejátszhatott abban, hogy különösebb akadály nélkül együttműködött a megszálló nácikkal. Egy időre külön is költöztek, majd a front közeledtével visszatért férjéhez Budapest II. kerület Pázsit utca 1. szám alatti villájukba.¹⁷

Közös otthonukban több alkalommal fogadtak akár egész estés ott-tartózkodásra is vendégeket. Huber feleségével élvezte vendégszeretetüket, Vajna Gábor¹⁸ pedig még belügyminiszteri kinevezése előtt, több alkalommal is, így például bujkálása alatt. Hainné Sándor Gizellának Vajnával való kapcsolata komplikáltnak mondható, későbbi tanúvallomásokból kiderül, hogy igen szoros, intim kapcsolatban is álltak egymással. A nyilas hatalomátvétel előtti napon, 1944. október 15-én este Kovarcz Emilné¹⁹ a lányával, valamint Kemény Gáborné²⁰ és Fiala Éva²¹ volt elszállásolva otthonukban, további két, ismeretlen nevű SS-tiszt társaságában. Hain Péter már november elején elkezdte a politikai rendészeti osztály nyugatra telepítésének előkészületeit.²² 1944. december 23-án a házaspár elhagyta Budapestet, azonban Győrnél különváltak, az asszony nem az alsó-ausztriai Kilb városába ment férjével és annak szüleivel, hanem Szombathelyen a Pető-villában²³ rendezkedett be Vajna Gábor társaságában. Innen a front közeledtével, 1945 márciusának végén kénytelen volt az ausztriai Gmunden városába távozni, ahol újra találkozott törvényes hitvesével, kivel 1945. június 3-ig Attersee mellett rejtőzködtek egészen addig, amíg Salzburgban katonai őrizet alá kerültek.²⁴ 1945. október 26-án egy amerikai felségjelzésű bombázó szállította őket a mátyásföldi repülőtérre tucatnyi háborús bűnös társaságában, ahol nagy sajtóérdeklődés közepette fogadta őket Péter Gábor.²⁵

Kálvária

1945. november 19-én a józsefvárosi Mosonyi utcai toloncházban fogva tartott asszonyt férje ügyében kihallgatták. Vallomásából kiderül, hogy Hain Péter havi jövedelme minimálisan 1500–2000 pengő volt az elkobzott zsidó vagyonokból származó bevételek nélkül, ami fényűző életet biztosított számukra.²⁶ Beszámolt baráti körükről, Vajna

Gáborral való kapcsolatáról, arról hogy vendégül látták, és arról is, hogy három alkalommal látogatta meg őt hivatali irodájában.²⁷ A Budapesti Rendőrség Fogház és Toloncügyi Osztályának 10012/1945 számú véghatározatával 1945. december 6-án Hain Péterné Sándor Gizellát internálták. Az indoklás a befejező bekezdés kivételével – a későbbiekben meghatározó tanúkra való hivatkozás – gyakorlatilag megegyezik a Magyar Államrendőrség Budapest Főkapitányságának Politikai és Rendészeti Osztálya (a továbbiakban: PRO) által 1945. november 21-én meghozott véghatározat indoklásával: „A Pol. Rend. Osztály 20119/945. sz. átirata szerint bebizonyosodott, hogy nevezett férje politikai szerepétől függetlenül is fejtett ki a fasiszta rendszer érdekében politikai tevékenységet. Még mielőtt Hain Péter felesége lett volna, segítséget nyújtott Hain Péternek hivatali szolgálatában. Mint Hain Péter felesége, sűrűn érintkezett Vajna Gábor későbbi nyilas belügyminiszterrel és Huber német rendőrtábornokkal a későbbi bécsi Gestapo vezetőjével. [...] A nyilasok uralma alatt Vajna Gáborral barátságát még szorosabbra fűzte. Az egész Belügyminisztériumban köztudomású volt, hogy Vajna Gábor mennyire Hain Péterné befolyása alatt áll, s hogy férje miniszteri tanácsossá való kinevezése is ennek a barátságnak köszönhető.”²⁸ A véghatározat elleni fellebbezését elutasították.

1945. december 10-én Sólyom László²⁹ Budapest rendőrfőkapitánya részére írt kérelmében igen alaposan és határozottan kétségbe vonta internálásának jogosságát: „A sérelmes véghatározatot formai okból és érdemi okból támadom [...] a bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül csupán feltételezésekre alapítva hozatott meg. [...] Valótlan, hogy leánykoromban fasiszta magatartást tanúsítottam volna [...] Valótlan az is, hogy férjem hivatalos munkájában segítettem volna. [...] Valótlan az is, hogy Vajna Gábor volt miniszter az én befolyásom alatt állott volna.”³⁰ A befejezésben megemlített eljárási mód jól tükrözi a kommunisták által befolyásolt igazságszolgáltatás hiátusát: „Az internálási véghatározat legjogszerűtlenebb része azonban az indoklás azon mondata, hogy a vádak igazolásához szükséges tanúk egyelőre nem állnak rendelkezésre, a kihallgatási lehetőségig internálásom szükséges.”³¹ A hivatkozott rész nem került be a főkapitányi véghatározatba, az csak az előzmény iratban szerepelt. A PRO véghatározatát a következőképpen zárta: „Tekintettel Hain Péterné politikai szereplésének tisztázására, szükségesnek tartjuk Vajna Gábor, Csernetzky István, Kutassy [László] rk. kapitány, dr. Weisse [Béla] SS Sturmbannführer kihallgatását³² – nevezettek jelenleg még nem állnak rendelkezésre, addig is, míg a gyanúsítottak Népbíróság elé való állítása lehetővé nem válik,[Hain Péterné] internálását javaslom.”³³

Az internáláshoz szükséges bizonyítékok nagy részét a meghallgatott tanúk szolgáltatták. Elsőnek férje egykori jobbkezét, dr. Koltay László³⁴ detektívet idézték be. 1945. november 14-én Koltay elmondta, hogy dr. Kotsis Árpád³⁵ kollégája általában a „főnököm főnöke”-ként emlegette az asszonyt, utalva férje feletti hatására, befolyására.³⁶ Cser István³⁷ egykori detektívet 1945. november 15-én hallgatták ki. Vallomásában elmondta, hogy 1937-ben ismerte meg Sándor Gizellát, mivel a nő több alkalommal részt vett férje hivatalos fogadásain. Egy esetben konspirált körülmények között a villamos-megállóban fogadta a férjéhez érkező bizalmas vendégeket, ennél az esetnél a tanú is a lakásban tartózkodott. Az elővigyázatosság oka Hain Péter megfigyelése volt a német megszállás és a nyilas hatalomátvétel közötti időszakban. Cser továbbá elmondta, hogy ismeretei szerint az asszonyt még az 1930-as években felhasználták olyan akciókban, ahol kifejezetten női figyelőre³⁸ volt szükség. A házaspár szerelmi életéről a következőt mondta: „Budapest elhagyása után Hain Péter [...] bánáti barátnőjét elvitte Kilbbe és több alkalommal járt Kilbbe, míg Vajna Gábor és Hain Péterné Szombathelyen maradtak. Tudomásom van arról, hogy Vajna Gábor szerette Hain Péternét.”³⁹ Hajnácskőy László⁴⁰ csendőr ezredest 1945. november 20-án hallgatták ki. Vallomásából árnyaltabb kép alakul ki a belügyminiszter és Hainné viszonyáról: „Hain Péternét 1944 novemberében a Belügyminisztériumban miniszteri előszobájában ismertem meg, ahol Vajna Gáborhoz bebocsájtásra várt. Ugyanakkor Vajnánál Winkelmann német r. tábornok volt. Hainné türelmetlenkedett, hogy máskor mindig azonnal bebocsájtják, most pedig annyi ideig kell várakoznia. [...] Winkelmann távozása

után Hainné azonnal bement, hogy meddig volt bent, azt nem tudom, mert vagy Csernetzkyné, vagy Kutassy r. kapitány tudomásomra hozta, hogy ilyen látogatások hosszú ideig szoktak tartani. Többször láttam Hainnét Vajnához bemenni, vagy onnan távozni. A Budapest körülvétele előtti napon is Hainné fenn járt, és szemtanúja voltam mikor Vajna tőle elbúcsúzott, és kérte, hogy azonnal utazzon Szombathelyre. Vajna Szombathelyen a Pető villában volt elszállásolva. [...] a háztartást Hainné vezette. A háztartás az akkori viszonyok dacára luxus-háztartás volt. Vajna és Hainné külön-külön szobában a földszinten, a többiek [Csernetzkyné, Kutassy László, Szentandrassy Elek] pedig a hallból vezető lépcsőházzal összekötött emeleten laktak." Az egykori csendőr még 1935-ben a kémelhárító osztályon, beosztottjaként ismerte meg Vajnákat. Feltételezhetjük, hogy nem nézte jó szemmel viselt dolgait. Hajnácskőy így beszámolt arról is, hogy: „Többször személyesen tapasztaltam, hogy az én referádám alkalmával, de még akkor is mikor dr. Weise Béla SS Sturmbannführer német összekötőtiszt referált, Hainné jelen volt a szobában. Nekem az volt a benyomásom, hogy Hainné bizonyos politikai pozíciót tölt be. [...] Még Budán tapasztaltam, ez velem is megtörtént, hogy referáda közben a titkár távbeszélőn jelentette Vajnának, hogy Hainné megérkezett, erre akármilyen fontos volt a referáda, megszakadt, és Hainné azonnal bebocsátást nyert. [...] A Belügyminisztériumban általában az a vélemény uralkodott, hogy Hain Péter miniszteri tanácsossá való előreléptetését feleségének köszönheti.”⁴¹ Igazi csendőrként a helyzet tisztázására javaslatot is tett: „Javasolom Hainné szerepének tisztázása végett Vajna két titkárának Kutassy r. kapitánynak és Szentandrassy cs. szds.-nak kihallgatását.”⁴²

Vajna Gábort 1945. november 29-én tudták kihallgatni. Vallomásában részletezte a Hain házaspárhoz való viszonyát, leírta, milyen körülmények között ismerte meg 1942-ben Sándor Gizellát. Elmondása szerint a szóbeszéd elől menekülve töltött 1944 októberében több napot vendégségükben. Az asszonnyal való kapcsolatáról is említést tett: „Ott tartózkodásom alkalmával feltűnően kedves volt hozzám és kedvességét csak azzal tudtam viszonzni, hogy egyszer egy rúd szalámit és két szappant vittem neki.” Beszámolt a menekülés közben eltöltött szombathelyi napokról is: „Hain Péter keveset tartózkodott Szombathelyen [...] unokahúgomon keresztül azt üzenté, hogy elválna feleségétől és vegyem őt el. Hain Péternek ekkor egy Judit nevű bánáti gazdag nő volt a barátnője [...] Valószínűség szerint Hainék a fenti üzenetet megbeszélték [...] Véleményem szerint Hainné elvált volna az urától [...] tekintve, hogy belügyminiszter voltam, hozzám is jött volna feleségül. Én az üzenetre azt válaszoltam, nem tudom, hogy hogyan jutok ehhez az ajánlathoz, mert ha akar valamit, mondja meg nekem, de személyesen nem szólt.”⁴³ Vajna megemlítette továbbá azt a tényt is – természetesen más megvilágításban –, amit a korábbi tanúvallomásokban mások is megtettek, miszerint Sándor Gizella tudott rá hatni: „Budapesten hivatalomban [...] két alkalommal járt. [...] Szombathelyen [...] nem járt hivatalomban, tekintve, hogy egy házban laktunk, ha otthon voltam, együtt vacsoráztunk. Egy ilyen vacsora alkalmából vetette fel Hainné, hogy gépirónómet Cserneczký Imrénét véleménye szerint elő kellene léptetni, tekintve, hogy több esztendeje dolgozik a Belügyben és egészen jelentéktelen fizetése van. Ezután Cserneczkýnét több más tisztviselővel együtt előléptettem.”⁴⁴

Új idők, új szelek

A kistarcsai internáló táborban a II. ezred volt a női fogvatartottak részére kialakítva. Hainné itt is igyekezett kialakítani számára az elérhető legjobb környezetet. A sorsközösségnek tudható be, hogy kezdetben igen szoros kapcsolatba került Szálasi Ferenc özvegyével, Lucz Gizellával, valamint Hubay Kálmánné Ischl Gizellával.⁴⁵ A reggeli sétáikat rendszeresen együtt tették meg, elkülönülve a többi fogvatartottól.⁴⁶ A kapcsolatuk azonban idővel megromlott, Lucz Gizella visszaemlékezéseiben a következőképp vélekedett Hainné Sándor Gizelláról: „Ronda egy dög volt, úgy utáltuk, mint a bűnünket.”⁴⁷ Hainné társasági lényként igényelte, hogy folyamatosan legyen körülötte közönség. Nyitottá vált más fogvatartottak irányába is, így tudomással bírt a

tábor minden mozzanatáról, eseményéről. Ebben a helyi parancsnok, Ruscsák József államvédelmi alezredes is segítségére volt, akinek „bizalmasa” lett. Intim viszonyt alakított ki az egyik őrsparancsnokkal is, így biztosítva annak lehetőségét, hogy egykori szeretőjével, Huber tábornokkal levél útján tartani tudja a kapcsolatot. Helyzetét mutatja, hogy neve napját a táborban hivatalosan ünnepelték. Az egyik ezredparancsokkal tegező viszonyban állt, még szemináriumi dolgozatát is elkészítette. 1948-ban Varga Béláné körletparancsnok bekapcsolta a hálózati munkába két másik fogvatartottal együtt.⁴⁸

Internálása első éve alatt, 1946. június 27-én, Hain Péteren végrehajtották a halálos ítéletet.⁴⁹ Már özvegy volt 1946. július 10-én, mikor Molnár László őrnagy tájékoztatta a PRO-t, hogy internálását revízió alá vette a fennálló rendelkezések értelmében. 1948. július 2-án dr. Molnár László a Népügyészség nevében kikérte özv. Hain Péterné Sándor Gizellát kihallgatás céljára a Központi Internálótábor Parancsnokságától.⁵⁰ 1948. december 14-én Gáti Emil őrnagy a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága Elnöki Osztályának Fogház és Toloncügyi alosztályvezetője internálási ügyét felülvizsgálat alá vette.⁵¹ 1948. december 28-án Molnár őrnagy értesítette a PRO Fogház és Toloncügyi Alosztályát, hogy özv. Hain Péterné internálásának további fenntartását szükségesnek tartja.⁵² 1953-ig több alkalommal vitték kihallgatásra, a táborban elkövetett csempészési tevékenységéért rendszeresen sújtották kedvezményelvonással és - eltiltással.

Új életkörülményei igencsak elmaradtak a komfortosnak nevezhetőől, özv. Hain Péterné ezért kérvénnyel folyamodott szabadlábba helyezése érdekében. Önmagát, mint vétkes áldozatot mutatta be, aki csak férje kísérője volt. Így tett 1946. augusztus 7-én is: *„Internálásom alapját kizárólag az képezi, hogy Hain Péter felesége vagyok. Miután férjemen az ítéletet végrehajtották így már semmi célja nem lehet internálásomnak.”* 1949. június 19-én hasonlóan fogalmaz: *„Férjem hivatali szolgálatától természetesen távol álltam, s csak a háziasszonyi hivatásomnak éltem.”*⁵³ Az internáltak körében özv. Hain Péterné igyekezett központi szerepét megőrizni, ebben nagyban segítette magas műveltsége. Akiket ez nem nyűgözött le, azok számára egyéb erényeit mutatta fel. Több női internálttal tartott fenn intim kapcsolatot.⁵⁴ Egy 1952. október 13-án készült jelentés szerint: *„Szenvedélyei: szadizmus, homoszexualitás, egyéb szexuális perverzítások, ital.”*⁵⁵ A táborban 1951. október 10-én készült jelentés komplett személyiségrajzként tárja elénk legfontosabb tulajdonságait, a fennálló rendszerhez és az Államvédelmi Hatósághoz (a továbbiakban: ÁVH) való viszonyát. *„Befolyását arra használja fel, hogy az elégedetlenséget és az elkeseredést elmélyítse. Magatartása teljes mértékben kétkulacos. Ugyanakkor, amikor a Hatóság felé hajlandó szolgálatokra az adott esetben igyekszik pozitívnak látszani, szervezni a fasisztákat, terjeszti a kívülről érkező rémhíreket, ébren tartja az amerikai megváltásban való bizakodást. Nem véletlen, hogy a szabotálók éppen az ő legjobb és legmegbízhatóbb emberei közül kerülnek ki. [...] Senkit a világon nem szeret saját magán kívül, mindent és mindenkit elad a saját jólétének biztosítása érdekében. Gyűlöli a rendszert és megszemélyesítőjét, az ÁVH-t. Annál jobban gyűlöli, mert [ön] fenntartása érdekében szolgálatokat kénytelen tenni. A munkához való viszonya kifejezetten rossz. Állandóan arról tart előadást, hogy nem dolgozott soha életében, nem is akar dolgozni, és ha egyszer szabad ember lesz, abban bízik, hogy apja továbbra is eltartja. [...] mélyen vallásos, érthetetlen módon ezt összeegyeztethetőnek tartja a gyilkos férjjel és azzal az erkölcstelen fertővel, amelyben élt, és amelyet itt a táborban folytatott.”*⁵⁶

Az idő és a körülmények azonban megtették hatásukat, ezt tükrözi az 1951. november 29-én készített környezettanulmány, illetve a rá egy évre készített részletes jelentés: *„A legutóbbi hónapokban politikát változtatott, beszüntette a kétkulacos játékait és általában pozitív hangot visz a Hatóság felé még bizalmasai körében is. Megváltozásának oka, hogy bízik saját sorsa jobbra fordulásában, hisz a szabadításban és abban, hogy életlehetőséget nyújtanak számára. Amióta megnyilatkozásai pozitívek, elvesztette fasiszta vezéri tekintélyét, amit egyébként aláásott szenvedélyes szerelme Simon*

Katalin⁵⁷ iránt is. Hainné jó arcot mutat, mert élni akar, sőt jól szeretne élni. Világképébe jobban beleillett volna a munka nélküli jólét, amelyet apja biztosított volna számára [...] megalkuszik, és mindenáron szabadulni akar, ha kell, hasznossá is teszi magát, amire minden képessége meg is van.”⁵⁸ 1952. július 31-én Kistarcsán az ÁVH alhadnagya, Tóth Benedek hallgatta ki. Hainné ez alkalommal is a csendes, szerény háziasszonyi szerepét ecsetelte: „Férjem a baloldali mozgalom elnyomója volt. Konkrét tevékenységéről nincs tudomásom, mert ő velem nem közölt ilyen dolgokat, ezt titkon csinálta, én csak a háztartási munkát végeztem.”⁵⁹ 1953. szeptember 4-én megerősítette a korábban elmondottakat, amit rá egy hétre kiegészített azzal az információval, ami a hatóságok előtt már ismert volt, miszerint Vajna Gábor több alkalommal is vendégük volt, de bújtatása nem állt szándékában.⁶⁰

Egy rövid jelentésből kiderül, hogy a kistarcsai államvédelmi tisztek nem feltétlenül bíztak nevelő munkájuk sikerében: „Okos, ravasz ellenség, szuggesztív egyéniség. Megjátssza a rendszerrel megbékélni akaró, megjavult embert. Tudja, hogy csak így lehet élnie. Közben megátalkodott fasiszta, aki a táborban a rendszer és a Hatóság ellenes hangulat főszervezője. Egyike volt azoknak, akik Amerika hangja⁶¹ számára híryanagot szolgáltatott a tábor életéről. Amerikai beavatkozástól várja a megváltást.”⁶² 1953. december 22-én a Pest megyei bíróság meghozta ítéletét, a nyilas hatalom megszerzéséhez nyújtott segítséggel elkövetett háborús bűntett elkövetése miatt özv. Hain Péternét tíz év börtönbüntetésre és közügyektől való eltiltásra, valamint teljes vagyonek kobzásra ítélték. Büntetésébe beleszámították az 1945. június 3-tól eltelt fogságban töltött időt.⁶³ Az ítélet kihirdetése után büntetése hátralevő részének letöltése céljából Márianosztrára szállították.

„Semsei” színre lép

Özv. Hain Péterné Sándor Gizellát, mielőtt 1955. április 9-én szabadult volna, Győrbe szállították, ahol találkozott a Győr-Moson-Sopron megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Főosztályának vezetőjével, Németh Józseffel.⁶⁴ A főhadnagy rábírta, hogy szabadulása után is folytassa az államvédelmi szervekkel való konspirált együttműködést. Az állambiztonsági keresztelőben a „Semsei Andrea” fedőnevet kapta. Az esemény mindkettejük életére nagy hatással volt. A tartótiszt és a beszervezett hálózati személy hamarosan intim kapcsolatot létesített egymással. Nem sokkal ezután az ügynök 1955. június 23-án feleségül ment Liebner Sándor segédmunkáshoz. Tekintettel arra, hogy a későbbiek során nem használta új férje nevét, nem szerepel ilyen néven levéltári forrásokban, arra a következtetésre juthatunk, hogy nem volt meghatározó esemény életében, pusztán névházasságnak tekinthető. Megismerkedésük körülményeiről és új férjéről nem állnak rendelkezésre források.⁶⁵ A tartótisztjével folytatott viszonyt nem tudták sokáig titkolni. Németh egzisztenciáját, társadalmi megbecsülését és családját kockáztatta, és végül el is vesztette ezeket, amikor nyilvánosan vállalta kapcsolatukat. Ahogy az egyik állambiztonsági jelentésben olvasható: „Semsei Andrea fn. ügynök beszerzése után vele szexuális kapcsolatot épített ki, és figyelmeztetés ellenére sem volt hajlandó az ügynökkel a kapcsolatot megszakítani.”⁶⁶ Az eredmény visszafordíthatatlanná vált, Németh Józsefet 1956 januárjában az ÁVH-tól elbocsájtották, a Magyar Dolgozók Pártjából kizárták, szeretője mellett azonban kitarzott.⁶⁷

„Semsei” Budapestre költözött az Újpest rakpart 7. szám alá, ahol az ÁVH lakást bérelt számára. Ebben az időszakban több államvédelmi tiszt is tartotta vele a kapcsolatot: Kovács István őrnagy „Kristály”, Maróti János százados „Marosi” és Kovács László főhadnagy pedig „Keresztesi” fedőnéven.⁶⁸ Jelentéseit általában szóban tette meg, amennyiben mégis írásban számolt be, azt konspirációs okokból „L-né”-re hivatkozva adta.⁶⁹ Elsősorban volt katonatisztekről és deklasszált ismerőseiről jelentett. A megszálló szovjet csapatok támadása után tíz nappal, 1956. november 14-én „Semsei” jelentette, hogy felkereste egykori internált társának apját, Demény Pált,⁷⁰ aki kifejtette, hogy nem

ért egyet Kádár János politikájával. ⁷¹ Folyamatos agitációt fejt ki ellene, ennek szellemében járja a fővárosi üzemeket. ⁷² Három nap múlva, 1956. november 17-én telefonon keresztül adta le jelentését, tájékoztatta tartótisztjét arról, hogy felkereste Gábori György ⁷³ volt századost, aki a forradalmi ifjúsággal tartotta a kapcsolatot. A beszélgetés alkalmával kiderült, hogy a férfi egyik ismerőse, Garamvölgyi János alezredesként szolgál a rendőrségen, és tudomása volt arról, hogy megalakult egy különleges szerv, melynek feladata az „ellenforradalmárok” felkeresése és őrizetbe vétele. Ennek hatására több felkelő Ausztria felé indult, és az emigrálást választotta a felelősségre vonás helyett. ⁷⁴

„Semsei” 1956. november 28-án adott jelentését a „13” fedőszámú tiszt rögzítette. A szóbeli jelentés alkalmával a hálózati személy Szaniszló István egykori mérnök századossal való találkozájáról jelentett. Szaniszló 1944-ben távozott Nyugatra, a megbeszélés érdekében az ügynök ismerőse, dr. Tüdős Endréné járt közbe, aki megbízható személynek tartotta „Semseit”. Olyan embernek, akitől információt lehet szerezni a volt királyi tisztek életkörülményeiről. A cél a folyamatos információáramlás biztosítása lett volna az egykori tisztek között. Az ügynök segítőkészségét bizonyítva megadta Hajdú Elek százados és annak veje, Jakab Antal alezredes elérhetőségét. „Semsei” jelenti, hogy Szaniszló Győrből szervezi tevékenységét. A százados végül arra kérte az ügynököt, hogy keressen számára megbízható, nagy üzemekben dolgozó, funkcióval rendelkező embereket. A jelentés végén található intézkedésből kiderül, hogy az ügynökkel napi rendszerességgel tartottak találkozót, valamint hogy „magatartására részletesen ki lett oktatva”. ⁷⁵

1956. december 3-án az ügynök saját kézírásával adott jelentést, melyben tájékoztat Jakab Antallal való beszélgetéséről. Ez a találkozó meghatározó jelentőségű volt későbbi tevékenységére, ugyanis Jakab és lakótársa, Hajdú Elek nagy meglepetéssel tapasztalta, hogy „Semsei” nem élt az elmúlt napok adta lehetőséggel, és Magyarországon maradt. Az ügynöknek ez a megjegyzés lesz az állambiztonsági szervek irányába az ezután következő három hét alatt egyik leghatásosabb érve, vagyis hogy egyre nehezebb magyarázatokat kitalálnia ismerősei előtt. A beszélgetés folyamán kiderült, hogy a két férfi tudatosan távol tartotta magát a forradalmi eseményektől, valamint hogy Szaniszló százados nem kereste fel őket. Egy eljövendő harmadik világháború katonai eseményeit vázolták fel, ennek szellemében tanácsolták, hogy hagyja el Magyarországot. Hajdú jelzi „Semseinek”, mielőtt disszidálásra adná fejét, keresse meg, hogy egy bécsi címmel ki tudja segíteni. ⁷⁶

1956. december 5-én adott jelentésében az ügynök ismét megpendíti, hogy egyetlen megoldás számára az emigrálás lenne. Az internálás alatt megismert barátnője, Simon Katalin ajánlotta fel számára, hogy tartson velük. A Simon házaspárt előre megbeszélte bécsi lakhellyel várták, még az embercsempészeknek fizetendő 3000 forintban ⁷⁷ is tudtak volna segíteni számára. Kézrel írt jelentésében újabb érveket hozott fel kiutazása mellett: „Le kell szögezmem, hogy hónapok óta mióta állás nélkül vagyok, a legsúlyosabb anyagi körülmények között élek, és csak úgy tudom magam jelenleg is fenntartani, hogy nap-nap után ruhadarabjaimat kell eladnom.” Az anyagi problémáin kívül a motiváció eszközét is bevetette, hogy meggyőzze az állambiztonságot elgondolásának helyességéről: „A munka, amit jelenleg végzek, viszonyítva a kinti lehetőségeimhez igen alacsony szintű, ezért merült fel bennem a kimenetel gondolata, annál is inkább, mert jelenleg a legmegfelelőbb ehhez a lélektani pillanat.” Tovább erősítve saját pozícióját, konkrét tervet vázolt fel kitelepítésére, melyben szerepelt természetesen Németh József volt államvédelmis főhadnagy is, kivel házassága ellenére is tartotta a kapcsolatot. Indokolásában kifejtette szeretője feladatát: „Szerepének lényege a hazai szervekkel való kapcsolattartás. [...] Olyan feladatokra való elhelyezése rajtam keresztül, amit én magam nem végezhetnék.” Zárójelben a következőt írta: „Elhelyezném őt a Magyarország elleni hírszerző szerveknél, Szabad Európa stb. – állandó elfoglaltsággal.” Ehhez a művelethez az előzetes felderítő munkát az ügynök természetesen magára vállalta. Még egy férfit megemlített jelentésében, aki szintén hasznos lehetett volna idegen területen; Gábori

György kitelepítésétől azonban a magyar szervek érthető módon elálltak, tekintettel arra, hogy 1954-ben kizárták a hálózathoz. Ezen információval azonban „Semsei” nem rendelkezett. Az ügynök Nyugat-Berlinben élő ismerősét, Walter Möllendorft jelölte meg célszemélyként, akin keresztül információt tudna szerezni, és szeretője beépítését meg tudná valósítani. A gyárossal és annak családjával egy 1938-as utazás alkalmával ismerkedett meg Olaszországban, kapcsolatuk 1944-ig a legszorosabb baráti viszonynak volt mondható. A férfi 1955 óta több alkalommal hívta Nyugat-Németországba (továbbiakban: NSZK), ígéretet tett támogatására,⁷⁸ végül ez lett későbbi kitelepítésének alapja. „Semsei” gondolt fedőtörténetének – állambiztonsági szakszóval élve: legendájának – fontosságára is: „A leglényegesebbnek az egész dologban azt tartom, hogy teljesen a megszokottól eltérően kell produkálni és teljes alapossággal kidolgozni és felépíteni a tervet, ha már a körülmények úgy adódtak, hogy váratlan elmenetelem eltolódott.”⁷⁹ Tartótisztje javasolta, hogy beszéljenek a szeretőjével személyesen is, mivel az ügynök „telepítését nagymértékig korlátozza Németh József v. áv. fhdgy-al való érzelmi kapcsolata. [...] Jelenleg ügynökünk lakásán tartózkodik.”

1956. december 10-én „Semsei” Demény Pált is felsorakoztatta jelentésében azok táborába, akik rácsodálkoztak, miért van még mindig Magyarországon, bár a novemberi beszélgetés alkalmával ezt még nem hozta fel. Arra az esetre, ha mégsem hagyná el az országot, Demény felajánlotta számára, hogy segít az elhelyezkedésében, mivel sok barátja van vezető gazdasági pozíciókban. Deménynek a három héttel azelőtti álláspontja is megváltozott, már letett az agitációról: „csak csendes szemlélőként nézi a dolgok folyását”.⁸⁰ „Semsei” még aznap írásban jelentette, hogy az édesanyja lakásán⁸¹ tartózkodó egyik albérlő, Korniss Péter⁸² röplapozással foglalkozik, továbbá szervezi a gyári munkások sztrájkját, mintegy összekötőként az egyetemisták és a munkások között. A beszámolóból kiderül, hogy Korniss részt vett a fegyveres harcokban ahol megsebesült. Az ügynök idéz Korniss telefonbeszélgetéséből is: „Van itt még egy-két paksaméta, amit már nem tudtam elszórni, gyertek Ti is érte, mert még ma, de legkésőbb hajnalban a helyükre kell juttatni.” Beszélgetésbe elegyedtek, mire a fiatal fiú a következőket mondta az ügynöknek: „Természetesen sztrájk lesz, amiért a munkástanácsokat feloszlatták és az embereket tömegesen letartóztatják. Nekem szerencsém volt, szétverték és elvitték a MEFESZ⁸³ vezetőségét, onnan lógtam el, az utolsó percben, megmentettünk egy csomó anyagot, amit hajnal óta nyomtunk és már nagyrészt szétszórtuk.” A „13-as” tiszt a jelentés átvétele utáni bejegyzésében megjegyezte, hogy „Korniss Péter élesen ellenforradalmi beállítottságú ellenséges uszító propagandát terjeszt, az ellenforradalomban fegyveresen vett részt. Ma is aktív [...] Javasolom, még ma éjjel vegyük nevezettet őrizetbe, azonnal hallgassuk ki társaira, és őket is állítsuk elő.”⁸⁴

1956. december 18-án Reményik Zsigmond⁸⁵ íróval folytatott beszélgetéséről jelentett „Semsei”, aki nem kívánja újra elhagyni Magyarországot, mivel „magyar írónak itthon a helye. Akiben egy csöpp becsület van, itthon marad.” Kijelentette, hogy fenntartásai vannak az eddigi emigránsokkal kapcsolatban: „Nézze kik mentek el az írók közül? A kémek és az ellenkémek. Ignó Pál⁸⁶ feleségével, Máta Florance-szal, akinek ténykedése köztudomású volt⁸⁷ és Ignósnak sem idegen az ilyen szolgálat, ezt csinálta annak idején is Londonban. Azon kívül Pálóczi Horváth [György]⁸⁸ aki valószínűleg innen lett küldve, mert az is mindenre kapható. Kiment Ember György⁸⁹ is, róla is a legrosszabb véleménnyel vagyok.”⁹⁰ Aznap adott másik jelentésében az ügynök újfent kitelepítésével foglalkozik. Három és fél oldalon keresztül azt indokolta, miért lenne hasznos, ha nem a Magyar Népköztársaság területén belül folytatná tevékenységét. „Tehát mi az oka, hogy nem megyek? Egyre nehezebben tudok magyarázatot adni. Nálam valóban nehéz indokot találni, mivel se családom, se állásom, semmi nemű kötődésem nem magyarázható [...] Ugyanúgy kinti barátaim is feltétlen csodálkoznak már és egyre nehezebb lesz megmagyarázni, miért nem jöttem előbb már.” Mondanivalója megerősítéséhez segítségül hívta a már sikeresen emigrált, korábbi jelentésében megemléített Szarka Miklósné Simon Katalint, aki sürgöny útján értesítette arról, hogy megbízható volt az út, amin keresztül férjével együtt kijutottak az országból.

Bizonyítva elkötelezettségét, leírta az embercsempész elérhetőségét, a kapcsolatfelvétel módját. Megemlíttette továbbá Möllendorf sürgető üzenetét is, amire még nem tudott mit válaszolni. Az ügynök Ausztriát átmeneti állomáshelynek gondolta, ahonnan ismerősei segítségével tudja majd elérni áhított célját: Nyugat-Berlint. Sorait zárva még az időpontra is konkrét javaslatot tesz: *„Legkésőbb a jövő héten, pontosabban december 26-a és 28-a között kell megtörténnie.”*⁹¹

Kitelepítésének körülményei a szervezési dossziéjából derülnek ki. Az akció megkezdése előtt értékelték addigi tevékenységét. 1956. december 21-én készült összefoglaló jelentés szerint felderítő munkájának köszönhetően került őrizetbe Korniss Péter, O'sváth György⁹² és Csákányi Zoltán. Dolgozott Földváry Boér Elemér⁹³ ügyében is, azonban a fiatal író-költő 1956. október 26-án a Szikra Nyomda⁹⁴ ostrománál haslövést kapott, tragikus halála okafogyottá tette az irányában végzett tevékenységét.⁹⁵ Tartótisztje, „Keresztesi”, azaz Kovács László főhadnagy a következőképpen jellemezte „Semseit”: *„Közép termetű, világos szőke hajú, nyúlt arcú, izmos, szikár termetű nő. Életkorának megfelelő kinézésű – 45 éves.”*⁹⁶ *Elegánsan öltözködik. [...] Bátor, leleményes, igen jó kombinatív képességgel rendelkezik. Egyes ügyekben önállóan tud dönteni és határozni. A bennünket érdeklő személyek körében hamar feltalálja magát. A cél érdekében bárkivel, bármilyen módon és erkölcsi gátlás nélkül ismertséget tud kötni.”*⁹⁷

A kitelepítéshez az ügynök kizárólagos feltételként kötötte ki, hogy szeretőjét is magával vihesse. Ahogy fogalmazott: *„erkölcsi kötelességének”* tartotta az egykori „ávós” talpra állítását, aki leszerelése után kénytelen volt csiszolóként dolgozni a Forgácsoló és Finomacéláru Gyárban.⁹⁸ Az állambiztonsági szervek partnernek bizonyultak ebben: „Győri” fedőnéven⁹⁹ megtörtént Németh szervezése. „Semsei” 1956. december 21-én tizenhárom oldalon keresztül taglalta, hogy a határon való átjutásával kapcsolatban milyen magyarázatot tartana célszerűnek. Teljes részletességgel kitér olyan mozzanatokra is, mint például a megérkezés utáni ideg-összeroppanása. *„Így remélem a túl sok kérdezgetést is el fogják kerülni. Egy kis sírógörcsöt bármikor tudok produkálni, a pulzusom is akkor ver 120-at, amikor akarom.”* Gondolt Németh József biztonságára is, így elképzelése szerint Bécs városában – tekintettel a nagyszámú magyar emigránsra – nem nagyon engedné mutatkozni. *„Csak abban az esetben, ha a kockázat nélkülinek látom és látom azt, hogy olyan munkakörbe tudom beosztani, ami céljainknak megfelel. Pl: a Magyarország elleni hírszerzés, Szabad Európa Rádió, stb. Természetesen állandó alkalmazásban. Ha ilyesmi nem megy, olyan polgári foglalkozást, ami szintén lehetőleg érdekes talaj. Möllendorf révén, valamilyen gyári vagy ipari vonatkozású helyre.”*¹⁰⁰

1956. december 23-án „Semsei” megbízást írt alá a Belügyminisztérium (továbbiakban: BM) részére, melyben néhai férje után Hain Péterné néven vállalta a nemes és nagyratörő feladatot: beépülés a BND,¹⁰¹ azaz a nyugatnémet titkosszolgálat szervezetébe. Az akciót több lépésben készítették elő, az első célállomásnak az osztrák főváros lett kijelölve, ahonnan a következő állomáshely az ütemterv szerint Nyugat-Berlin. A kettéosztott városban 1957. március 25-től terveztek személyes kapcsolatfelvételt a Budapest étterem előtt. Ott minden hónap 25. napján délután 2 órakor a magyar állambiztonság egyik tisztje a következő kérdést teszi fel „Semseinek”: *„Mondja Ön nem Hollandiában járt iskolába?”* És a válasz: *„Nem kérem, én Berlinben végeztem.”* A megállapodás értelmében külföldön írásos beszámolót immár nem készíthetett, és körültekintőbben kellett viselkednie. Amennyiben nem tud részt venni a megbeszélte találkozón, egy nyílt levelezőlapon tudathatta tartózkodási helyét, pár soros üdvözlő formula kíséretében. A levelezőlapot Angyal István, Budapest VI. kerület Rudas László¹⁰² utca 27. fszt. címre kellett küldenie.¹⁰³ Ezen a következő találkozó helyét is meg kellett jelölnie, az ábrázolt objektum főbejárata lett volna az aktuális új találkozási hely. A megbízás két ponttal zárult: egyrészt garantálták számára, hogy bármikor visszatérhet a Magyar Népköztársaság területére, másrészt itthon *„gondtalan életet”* biztosítanak számára.¹⁰⁴

Németh Józsefet „Semseihez” hasonlóan hazafias alapon szervezték be, vele is aláírtak egy megbízást kitelepítése előtt. Magasztos szavakkal kezdődik a dokumentum: „A Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma Önt, mint becsületes jó hazafit egy megtisztelő feladattal bízta meg.” Feladata nem tér el attól, amit partnernőjének adtak: cél az egzisztencia megteremtése után az ellenséges hírszerző szervekkel, kiemelten a BND-vel, felvenni a kapcsolatot. A magyar szervekkel való kapcsolattartásra külön kioktatták. Minden hó utolsó napján 12 órakor Nyugat-Berlinben szintén a Budapest étterem előtt lett volna a találkozó. A jelszó hasonló logikát követ: „Mondja, ön nem pécsi születésű?” És a válasz: „Nem, kérem. Ön összetéveszt valakivel.” Kapcsolattartásra ugyanazt a címet adták meg számára, azonos feltételekkel. Megbízása végén a következő áll: „Bár feladatát hazafias alapon, önként vállalta, mégis azok végrehajtása esetére az alábbiakat biztosítjuk [...] Felesége, **105** illetve családja részére havi 800–1000 Ft-ot juttatunk el, és gondoskodunk arról, hogy ne maradjon állás nélkül.” Továbbá számára is garantálták a biztos hazatérés lehetőségét. **106**

1956 karácsonyának második napján, reggel 8 órakor a Keleti pályaudvarról kirobogó vonaton helyet foglalt a szerelmespár. A konspiráció szabályait betartva Kelenföldnél csatlakozott hozzájuk Márton őrnagy és Dömény József **107** százados, akinek jelentéséből kiderül, hogy jó hangulatban utaztak Mosonmagyaróvárig, ahol megebédeltek. A határhoz közeledve az állambiztonság tisztjei felvették a kapcsolatot a mosonszentjánosi határőrrel, ahonnan Vitéz felderítő alhadnagy érkezett segítségül. A határőr a zöldhatárra kísérte a társaságot, ahol este fél 7-kor az ügynökök átlépték a Vasfüggönyt. A helyszínen tartózkodó tisztek még 20 percig figyelték a határt. A „határsértők” számára egy legendát is kidolgoztak arra az esetre, ha az osztrák belügyi szervek kérdőre vonnák őket: „Reggel 8 órakor felszálltak a Mosonmagyaróvár felé menő vonatra, ahova 13. órakor érkeztek meg. Innen gyalog elmentek a templomtól jobbra lévő vendéglőbe ebédelni. Egy férfi csatlakozott asztalukhoz és segítségét ajánlotta nekik átjutásukhoz, fejkenként 1500 Ft-ban egyeztek meg. 3 óra után a férfivel együtt autóbusszal Mosonszentjános községbe utaztak, ahol egy házban szálltak meg a sötétedésig. Öt óra körül a férfi vezetésével a szántóföldeken haladva kb. másfél óra alatt értek el a határra. Ott tájékozódásuk könnyű volt, mert osztrák területről fényszóróval jeleztek a disszidálóknak.” Az akcióban részt vevő mosonszentjánosi határőrök előtt megőrizték az akció konspirált voltát, így nem tudták, kiket segítenek át a zöldhatáron. A gépkocsivezetőnek 30, a kísérőnek 20 Ft jutalmat adtak, mivel a fővárosi kollégák megsegítése végett nem tudtak elmenni tervezett programjukra, a helyi filmszínházban megtartott vetítésre. Dömény József jelentésében megjegyezte, hogy ugyanazon a határszakaszon aznap még kb. 50-60 személy hajtott végre tiltott határátlépést, ám tekintettel küldetésük fontosságára, nem léptek közbe. **108**

„Semsei” személyét a magyar hírszerzés igen komolyan vette, a berlini rezidentúra „E” operatív személyi dosszié 1957. január 11-i jelentése szerint az NSZK irányában működő hírszerző ügynökség öt főből állt. E mellé a forradalom után telepítettek ki további öt főt, melynek tagja volt „Semsei” is. Márkus Sándor őrnagy bejegyzése szerint „Semsei 41 éves a horthysta politikai rendőreg vezetőjének felesége. A II. Világháború előtt és alatt a német hírszerzés számára dolgozott. 1956. december 28-án telepítettük. A Gehlen hírszerzőszervbe való beépülésre kívánjuk felhasználni.” **109** A berlini rezidentúra 1957. második félévére szánt munkatervének elkészítésekor már kalkuláltak vele. Palotás Péter rezidens 1957. március 24-i utasításában az ügynök fő küldetésén túl további elvégzendő feladatként jelölte ki, hogy „teremtsen kapcsolatot Walter Möllendorf német gyárossal, Franz Hubert volt SS tábornokkal és rajtuk keresztül igyekezzen minél szélesebb társadalmi kapcsolatot kiépíteni, részben tippkutatás, részben sötét hírszerzés céljából. Derítse fel azokat a személyeket, akik Magyarországon, mint a Gestapó megbízottjai dolgoztak és létesítsen velük ismételt kapcsolatot személyes tanulmányozás céljából.” A bejegyzésből kiderül, hogy „Győri” ügynök nem szerepelt a munkatervben külön tételként. **110**

Az ügynök 1957. március 15-én a következő szöveggel adott fel képeslapot: *„Pistukám, mint látod, még mindig itt üldögélünk barátnőnknel, sajnos előre láthatólag e hónapban még nem utazunk tovább. Itt sem rossz, de jó lenne már végleges helyen letelepedni. Ha van, egy kis időd jelentkezz. Örömmel hallanék már Rólad. Jövő hét elején újra Bécsben leszek, mindnyájatoknak sok baráti üdvözetem. Téged Csókol Zsuzsa.”*¹¹¹ Palotás 1957. március 20-án utasította a bécsi rezidentúrát, hogy a levelezőlapon közölt helyszínen, a bécsi Burgtheater főbejáratánál március 25-én délután 2 órakor vegyék fel a kapcsolatot *„Semseivel”*. Az eredeti terv szerint erre az időpontra az ügynöknek már Kelet-Berlinben kellett volna tartózkodnia. A találkozó oka így az ütemezett feladatok késése volt. A rezidens utasította a tartóiszteket, hogy tegyenek meg mindent a cél érdekében: *„Ha esetlegesen anyagi vonalon nehézségei lennének, ilyen irányban is nyújtsanak segítséget.”*¹¹² Az állambiztonsági szervek ebben a pillanatban még teljes mértékben megbíztak az ügynökben. Károlyi tartóiszte öt oldalon keresztül számolt be az ügynökkel tartott első találkozóról. A jelszavas azonosítás után a közelben lévő Hubertus vendéglőben mentek, ahol beszélgetésbe kezdtek. Az ügynök beszámolt átjutásuk körülményeiről. Ebből kiderül, hogy Andauban¹¹³ leállítottak egy autót, ami Bruckig¹¹⁴ vitte őket. Másnap reggel felkeresték barátnőjét, Parczer Katalint, és utána jelentkeztek a helyi rendőrségen. Személyigazolványukat előzetesen megsemmisítették, mivel *„Győri”* igazolványában a BM volt korábbi munkahelyként feltüntetve. Ezt a körülményt a kihallgatást vezető osztrák rendőrtiszt gyanúsának találta, azonban Parczer személye, mint osztrák állampolgár, stabil igazolásnak tűnt a hatóság szemében. Ezután szerencsésen megkapták igazolványukat. *„Semsei”* beszámolt arról is, hogy levél útján felvette a kapcsolatot Möllendorffal, aki egyetértett azzal, hogy *„Győrit”* – mint a határon való átkelésben segítő személyt – magával hozta, valamint pénzt is küldött anyagi helyzete enyhítésére. A Nyugat-Berlinbe való áttelepülést azonban nem helyeselte, túl veszélyesnek tartotta. A gyáros javasolta, hogy a könnyebb áttelepülés végett hotel helyett egy lágerben jelentkezzenek szállásért. Ezt *„Semsei”* visszautasította. Ahogy fogalmazott: *„Személye jelentősebb annál, hogy lágerbe menjen, és ha ő e nélkül nem kapja meg a segítséget, akkor köszöni, de lágerbe nem hajlandó menni.”* Tíz hosszú, internálótáborban eltöltött év után érthető a reakciója. Az ügynök beszámolt hétköznapjaikról is, hogy milyen visszavonultan élnek, és hogy *„Győri”* jól halad a nyelvtanulással. Beszámolt arról is, hogy találkozott Ambrózi Imre magyar származású személlyel, aki a magyar határ közelében dolgozott az amerikai szervek részére. Ismételten találkozott – de most már Ausztriában – Gábori Györggyel, aki elmondta, hogy Egyesült Államokba készült kivándorolni. Egy alkalommal találkozott Alpári Gábor újságíróval is, aki felkérte, hogy nyilatkozzon a hírszolgálati irodáknak. Kérését azonban az ügynök visszautasította, elkerülve ezzel a feltűnést. Az állambiztonsági tiszt kiiktatta, hogy a közeljövőben kevésbé nyílt módon írja meg a levelezőlapokat. A találkozó végén *„Semsei”* anyagi helyzetére való kérdésre panaszkodásba kezdett, amire a tiszt 2000 schillinget adott át, ezt az ügynök meglehetősen kevésnek tartotta, kétszer ennyire lett volna szüksége. Elmondása szerint anyagi problémáit az 1945-ben elrejtett ékszerei eladásából fedezte. A jelentés végén Károlyi helyesnek minősítette *„Semsei”* eddigi viselkedési vonalát, megjegyezte ugyanakkor: *„Láthatóan fél attól, hogy Győri túl gyorsan utasítást kap a munkára és ez esetleg mindkettőjük lebukását eredményezheti. Többször is fölvetette, hogy ne kezdjen Győri addig dolgozni, amíg ezt vele nem beszéltük meg. [...] Fél attól, hogy Berlinbe menjen találkozóra.”*¹¹⁵

A következő találkozó előtt Palotás utasította Károlyit az ügynökkel kapcsolatos teendőkre. Kiemelte, hogy *„Semseit”* rá kell vezetni arra, hogy amint lehet, vállaljon munkát az NSZK-ban, legalizálva ezzel életkörülményeit. Ez természetesen nem zárja ki az egyéb költségek megtérítésének lehetőségét, mellyel azonban el kell tudnia számolni. Kitér arra is, hogy szeretőjét nem kell feltétlenül mindenbe beavatnia, önállóan végezze feladatait.¹¹⁶ Borsi Lukács, a BM II/2. osztályának¹¹⁷ főhadnagya 1957. április 16-án *„Semsei”* ellenőrzési tervéről készített jelentést. A javaslatból kiderül, hogy nem igazán bíztak a hálózati személy őszinteségében, tervet dolgoztak ki ellenőrzésére. *„Kettős borítékban egy előhívatlan másolópapírt adunk át, melyet egy általunk meghatározott városba, helyre, időre kell elvinni, és ezt a borítékot visszahozza [az illető, aki*

megkaptá,] melyen keresztül ellenőrizni tudjuk, hogy nem-e adta [sic!] át valakinek a borítékot tartalmának megvizsgálása szempontjából. Győri feleségére T anyag ellenőrzést vezetünk be, ezen keresztül Semseit ismét ellenőrizni tudjuk. Megállapítjuk kikkel tart még levelezési kapcsolatot, mely címekre szintén T anyag ellenőrzést vezetünk be. A későbbi időkben a lehetőségekhez mérten ügynökön keresztül ellenőrizni fogjuk.”¹¹⁸

Károlyi rezidens 1957. április 24-én adott jelentésében beszámolt az ügynökkel való április 18-i találkozájáról, melyre szintén a bécsi Burgtheater előtt került sor. „Semsei” közölte, hogy amennyiben rövidtávon nem oldódik meg átjutása, úgy kétheti kint tartózkodásra érvényes útlevelet fog igényelni, hogy egyéb kapcsolatain keresztül segítse előre ügyét. Elmondta, hogy legutóbbi bécsi útja alkalmával felkereste a Bécsi Magyar Híradó¹¹⁹ szerkesztőségét, ahol találkozott Alpári Gáborral. Az ő javaslatára kereste volna fel Daróczy Tibort, a Fórum Kulturhielpe vezetőjét, ami azonban nem járt sikerrel, mivel csak titkárát, Luby Lajost találta az irodában. Találkozott a Szabad Európa Rádió bécsi alkalmazottjával, Tormai Gáborral is, aki felajánlotta számára, hogy 100 dollár ellenében mesélhetne magyarországi tapasztalatairól. Az összeget azonban az ügynök kevesellte. Találkozott egy másik ismerőssel is, Ambrózi Imre mérnök századossal, aki az ügynök megítélése szerint a valamelyik nyugati hírszerző szervnek dolgozhat. Ambrózi, ha nickelsdorfi¹²⁰ otthonából Bécs felé tartott, gyakran meglátogatta az ügynököt. Az egyik ilyen beszélgetés alkalmával derült ki, hogy a forradalom alatt Ambrózi részt vett a Moszkva téri¹²¹ harcokban, mérnöki tudásával segítve a barikádok építését. Elmondta, hogy megbízói bőségesen ellátják anyagiakkal, és legalizálása érdekében egy határ menti községben építőanyag-kereskedést létesítenek számára.¹²² A beszélgetés folyamán Ambrózi kitért a BND ügynökének, Visnyei Sándornak¹²³ a lebukására is, minek következtében a német szervek átszervezik a Magyarország ellen irányuló tevékenységüket, amely munkát egy Szalai névre hallgató személy végzi. Ambrózi Maléter Pált¹²⁴ is felhozta, akinek helyzetéről pontos tájékoztatást kaptak.¹²⁵ Célként fogalmazták meg a német szervek Maléter Nyugatra hozatalát, aki hitelesebb képviselője volt a forradalomnak, mint Király Béla,¹²⁶ mivel „nagyon sok disszidens úgy látja, hogy az ő bátortalanságával és gyenge keze segítette elő a szabadságharc leverését”.¹²⁷ A jelentés szerint Ambrózi embercsempészettel is foglalkozott, Bíró Ferencné Szombathelyről való kihozatalára kérték meg. Az asszonnyal az ügynök szállásadója szintén jó viszonyban volt, még az anyagi terheket is vállalná. A férfi elmondta, hogy már csak a vöröskeresztes konvoj segítségével lehetséges embereket áthozni Magyarországról. A beszélgetés során Ambrózi kifejtette, hogy a nyugati hatalmak „Magyarország ellen” irányuló munkájukhoz a legtöbb segítséget az egyházaktól kapják, az osztrák és a magyar parókiák minden támogatást megadnak az illegális feladatok elvégzéséhez. A tartóiszt közölte „Semseivel”, hogy a Központ egyetértésével Ausztriában tartják vele a kapcsolatot, amíg kitelepítése nem sikerül, azonban a színház helyett egy mozinál fognak legközelebb találkozni. A további kapcsolatfelvételhez szükséges tartózkodási helyéről levelezőlapon fogja tudni tájékoztatni a magyar szerveket. „Ennek módja az legyen, hogy a fedőcímrre írjon bizonyos időközönként egy-egy lapot. Az első lapot abban a városban adja fel ahol a lakása van, a második lap szövege dolgozza be az utcát ahol lakik, míg a harmadik lapon a házsámot közölje. A második két lapot lehetőleg más városban adja fel, és ne ott ahol lakik. Amennyiben mi találkozóra hívjuk, egy képeslapot küldünk neki magyar szöveggel barátnője /Kati/ aláírásával. A lap dátumát aláhúzzuk. Az aláhúzott dátum után 14 nappal várjuk a találkozóra a Forum mozinál. Biztosító találkozó 15 és 16 óraker, illetve a következő napon ugyanezekben az időpontokban.” Feladatként lett megszabva számára annak kiderítése, hogy a régi Gestapo-hálózatból kik dolgoznak a német hírszerzés részére Magyarországon. Amennyiben „Győri” szerezne hasznos információt, úgy azt is csak „Semsei” közvetítésével továbbíthatják a magyar szervek felé. Saját feladatát azonban ne ossza meg társával, tartsa titokban előtte. További feladatai: Ambrózi tevékenységének részletesebb megismerése, ideiglenes útlevéllel az NSZK-ba utazás „Győri” nélkül, valamint a bécsi Szabad Európa Rádió-kirendeltséggel kapcsolatot építeni. A találkozó végeztével 3000 schillinget kapott az ügynök.¹²⁸

1957. április 25-én a bécsi Forum mozi előtt újra találkozott ügynök és tartótisztje. „Semsei” még nem kapta meg az engedélyt az áttelepülésre, így Károlyi arra utasította, hogy az ideiglenes útlevel birtokában utazzon ki és kezdjen bele ügyei intézésébe. „Semsei” beszámolt arról, hogy újra találkozott Ambrózzal, aki családjáról és 1956 előtti körülményeiről beszélt neki. Az ügynök nagyképűnek és nagyotmondónak értékelte őt. Újfeladatul lett szabva számára Ambrózi tevékenységének mélyebb megismerése. Az ügynök miután megadta szeretője személyes adatait, kérte a magyar szerveket Németh születési anyakönyvi kivonatának megszerzésére, mivel azt az elhagyott feleség eddig nem küldte ki. A jelentés végén Károlyi beszámolt arról, hogy „Semsei” a találkozóra tartván súlyos konspirációs hibát vétve, „Gyórit” is elhozta Bécsbe, az eredeti találkozó helyszínére, így nem a megszokott Élies kávéházban tartották meg a beszélgetést, hanem egy másik helyszínen. **129**

1957. április 26-án „Semsei” levelet kapott Walter Möllendorftól, melyben áttelepülése ügyéről tájékoztatta az ügynököt, ahogy ő szólította: „Liebe Zsizsit”. Ebből kiderül, hogy a kitelepített magyar ügynökök nem feleltek meg a szövetségi állam által támasztott követelményeknek, mivel nem német kisebbségi származásúak és nincsenek német állampolgárságú rokonaik. Möllendorf ismerőse kapcsolatait felhasználva egészen az államigazgatás központjáig, Bonnig jutott. Határozottan felszólította ugyanakkor „Semseit”, hogy a bécsi német követségen ne tegyen semmit, mert csak kárára lehet az ügyének. Megjegyezte továbbá, hogy Hain Péter németes hangzású nevének elhagyása idővesztést okozott az áttelepülési eljárás megindításában. Möllendorf kapcsolattartóként egy bizonyos Vrana urat jelölt meg számára, kivel Bécsben kell majd találkoznia. Továbbiakban a megváltozott politikai légkör tudomásulvételét nyugtázza: „Örülök, hogy te is jól megértetted, hogy az akkori barátok többnyire már nem találhatók és hogy ma már Németországban is másként gondolkodnak.” Levele végén Möllendorf megemlíti, hogy Berlinben és Bonnban is azt a választ kapta, hogy nagyon alaposan meg kell vizsgálnia a német kormánynak, kiknek ad menedéket, mivel sok magyar visszaél a vendégszeretettel, így ezek a vizsgálatok hosszabb időt vesznek igénybe. **130**

1957. május 7-én „Semsei” beszámolt Möllendorf leveléről és az abban foglaltak tartalmáról, valamint arról, hogy május 5-én Bruckban ismét találkozott Tormai Gáborral, aki javasolta neki, hogy szerepeljen a rádió egyik adásában, meséljen börtönéveiről. Az anyagot a rádió készítette volna el az ügynök útmutatása alapján: „Csupán egy néhány nevet kell [...] adni azokról, akik vele együtt töltötték büntetésüket, ill. a fegyintézet őrszemélyzetéhez tartoztak, hogy ezzel a valóság látszatát tudják kelteni.” Az ügynök elutasította a javaslatot, de megtudta, hogy a rádió olyan személyeket keres, akik a forradalom leverése után börtönben voltak. A tartótiszt helyeselte döntését, és megtiltotta számára, hogy szerepeljen a rádióműsorban. Ahogy fogalmazott: „Indokolja azzal, hogy nem akarja magát ilyen olcsón adni.” A megbeszélés végén 2000 schillinget kapott az ügynök. A jelentésre május 24-én a magyarországi felettes szerv vezetője ceruzával a következőt írta: „Hanák e. Értékeljük a jelentést valamelyik nap futárba egyben küldjük meg a további foglalkoztatás irányát is.” **131**

1957. június 26-án két sikertelen próbálkozás után összejött a találkozó az ügynökkel. Az elmaradt 19-i biztosító találkozóra konspirációs okokból nem tudott eljönni, ugyanis feltűnő lett volna barátnője előtt, hogy munkaszüneti napon és ünnepen **132** Bécsbe utazik. Beszámolt arról, hogy az áttelepülésével kapcsolatban nincs új információ a birtokában, így ideje nagy részét otthonában töltötte várakozással. A tartótiszt feladatul szabta, hogy fogjon hozzá útlevel megszerzéséhez, és vegye fel a kapcsolatot a *Bécsi Magyar Híradó* szerkesztőségével, amire megvan a lehetősége, mivel előzetesen találkozott már Alpári Gábor újságíróval, aki a lapnál dolgozott korábban. **133**

1957. július 4-én ismét találkozót tartottak. „Semsei” beszámolt arról, hogy sürgető levelet küldött Möllendorfnak. Az utasításnak megfelelően a brucki rendőrséget felkereste útlevelkérelmével, ahol tájékoztatták arról, hogy július 10-ig megkapja. Ezután az

állambiztonsági szervek utasítása értelmében köteles azonnali vízumkérelemért folyamodni. További feladatát is végrehajtotta, és találkozott a *Bécsi Magyar Híradó* szerkesztőjével, Vér Tiborral, aki tájékoztatta arról, hogy az általa ismert Alpári Gábort szélhámosnak tartják. A szerkesztő magáról elmondta, hogy a forradalom előtt Recsken és Komlón volt fogva tartva. A komlói forradalmi eseményekben való részvétele miatt szökött meg Magyarországról, hátrahagyva feleségét, kit szeretne maga mellett tudni. Érdekes körülmény, hogy Vér pont neki számol be arról a véleményéről, hogy Bécsben az újonnan érkező menekültek között igen sok ÁVH-s ügynök dolgozik. Az ügynök felvetette, arra az esetre, ha sikertelen lenne németországi áttelepülése, az osztrák-német határ melletti Bregenzbe költözne, ahol presszót nyitna, így jutva hasznos kapcsolatokhoz. A felvetésre érdemben nem reagált Károlyi, azonban kikötötte számára, hogy amennyiben a következő találkozó előtt lehetősége nyílik az NSZK-ba utaznia, úgy Hoffmann Ede aláírásával küldjön lapot a magyar követségre, melyben közli, hogy vízumügyben csak a következő hét folyamán tudja felkeresni a követséget. Az így feladott levél dátumától számított harmadik napra rögzítették a találkozót. Amennyiben a magyar szervek kívántak volna vele találkozni, úgy a Bruck, Kirchengasse 3. címre küldött üdvözlőlappal tudathatták vele. A találkozó végeztével 3000 schillinget kapott. A jelentés végén található értékelő sorokban Károlyi használható ötletnek tartotta a Bregenzbe való áthelyezést, azonban szükségesnek ítélte meg, hogy az ügynök önerőből próbálja meg az áttelepülését. **134**

Az 1957. augusztus 1-jén tartott találkozón „*Semsei*” beszámolt arról, hogy megszerezte útlevelét, valamint levelezett Möllendorffal. Közölte vele, hogy szeretné felkeresni, mikor az NSZK-ba utazik. Három levélváltás után a találkozó színhelyéül Nürnberget jelölték meg. A tartóiszt utasította, hogy amennyiben ismerőse nem tud segítségére lenni, keresse fel további kapcsolatait. **135** A találkozón az ügynök beszámolt Tichy Ludviggal való találkozásjáról is. Nevezett személy felkereste az ügynök szállásadóját. Távozása után Kati barátnője elmondta, hogy Tichy még 1948-ban szökött át katonaként Csehszlovákiából Nyugatra. Frankfurtban, majd Regensburgban élt, és az amerikaiak szolgálatába állt. Ennek köszönhetően gyakran utazik az osztrák-csehszlovák határra. Az ügynöknek sikerült fényképet **136** szereznie róla, amit átadott a magyar szervek részére. A jelentésen név nélkül, ceruzával tett bejegyzés szerint a leírtakból másolat készült a csehszlovák állambiztonsági szervek részére. **137**

1957. augusztus 30-án Palotás Péter utasította a Bécsben szolgálatot teljesítő Károlyi rezidenst az ügynökökkel kapcsolatban, mivel a legutóbbi találkozók nem hoztak megfelelő eredményt. Ahogy fogalmaz: „*Az elvtársaknak feltétlenül oda kell hatni minden vonatkozásban, hogy Semsei minnél [sic] előbb Nyugat-Németországba utazzon.*” Megállapítja továbbá, hogy meglehetősen sikertelen a kitelepített ügynökök eddigi tevékenysége, ezért négy pontból álló feladatsort határoz meg. „*Semsei azonnal utazzon Németországba és személyesen vegye fel régi ismerőseivel a kapcsolatot, annak érdekében, hogy megkapja a letelepedési*” engedélyt. „*Ha már áttelepül, akkor igyekezzen Győri áttelepítését intézni.*” Utasítja továbbá a tartóiszteket, hogy távollétében vegyék fel a kapcsolatot „*Győrivel*”. „*Magyarázzák meg Semseinek, hogy Győrivel egy régi ügyből kifolyólag akarnak tárgyalni.*” Ehhez az előzetesen megadott jelszavas azonosítást kellett használniuk. A tartóknak tisztázni kellett bizonyos dolgokat; hogy „*Győri*” mivel töltötte eddig az idejét, vállalt-e már munkát valahol, kikkel érintkezett, hogyan látja jelenlegi helyzetét, hogyan gondolja elkezdni operatív munkáját. Ezek mellett feladatul tűzték ki a kiugrott ávósok „*Semsei*” segítségét, noszogatóását az NSZK-ba való letelepedés végett. Végül, de nem utolsósorban, a negyedik pontban utasítást adott az ügynökök figyeltetésére, mivel értesültek arról, hogy nem vetik meg az alkoholos italok fogyasztását, ami megítélése szerint könnyen dekonspirációhoz vezethet. Bizonyítván, hogy a BM megbízható és szavatartó szervezet, a tartóisztek tájékoztathatták az ügynököket a „*Győri*” családjának szánt havi juttatások rendszeres folyósításáról. **138**

Távolodás

1957. szeptember 12-én ismét találkozóra került sor ügynök és tartótisztje között. „Semsei” beszámolt Möllendorffal való találkozásáról, ahol a német férfi kifejtette, nem tud segítségére lenni letelepedésében, mivel a hatóságok megszigorították a magyar emigránsok számára adható bevándorlási engedélyek kiadását. Ezen információk elhangzása után az ügynök felfedte „Győri” valódi kilétét. Tekintettel arra, hogy Möllendorf rendelkezik kapcsolatokkal a német belügyi szervek irányába, megváltozott hozzáállása. Károlyi tartótiszt ezen információk után arra kérte az ügynököt, hogy írásban részletesen számoljon be az eseményről. Ezen a kérésen igen meglepődött, igyekezett kivonni magát alóla, mivel tartott attól, hogy illetéktelen kezekbe kerülhet a jelentése. A beszámoló után agresszívan lépett fel a tartótiszttel szemben, ismét felhozta anyagi problémáit. Fenyegetőzni kezdett kettős könyvelés vezetésével, mire Károlyi úgy reagált, hogy a „könyvelési visszaéléseket” meglehetősen hamar észreveszik. A tiszt felvetésére, miszerint az egyezségük alapján visszatérhet Magyarországra, „Semsei” nem létező nyugdíjára utalt gunyorosan. Megállapodtak egy október 2-i, illetve 16-i találkozóban, ami nem jött létre a jelentés november 5-i leadásáig. Az értékelésben Károlyi kétesnek ítélte az ügynök megbízhatóságát, anyagi ügyekben viselt magatartását alaptalannak minősítette, tekintettel arra, hogy a magyar szervektől kapott pénzből elutaztak Svájcba és Luxemburgba is kikapcsolódni. A tiszt javasolta egy újbóli találkozó megtartását, annak elmaradása esetén pedig a hálózat leépítését. Kérte a Központtól, hogy az ügy tisztázásáig ne kelljen átadnia Sárosi kollégájának az ügynököt. Károlyi részére a jelentésre tintával írt üzenetet hagyott felette: *„Mindenféle kapcsolatot szakítson meg Semseivel, egy fillért se neki. Ha jelentkezik, a követségre közöljék vele, hogy a továbbiakban semmi dolgunk nincs vele.”*¹³⁹ Ezzel gyakorlatilag nyugtázták a hálózat elvesztését.

1957. november 26-án Stassák Pál jelentésében megállapította, hogy „Győri” munkájából nem profitált az állambiztonság: *„A kapcsolatot eddig nem vettük fel, mert Semsei munkájától tettük függővé [...] Eddigi értesüléseink szerint Győri egyáltalán nem törekedett arra, hogy kint elhelyezkedjen, hanem Semseivel együtt utazásokat tesznek, valamint szórakoznak. 1957. november 5-én a bécsi rezidentúra jelentése szerint Semsei nyugat-német ismerősei előtt felfedte Győri államvédelmi múltját, aminek eredményeképpen számíthatunk arra, hogy kint visszafordítják [...] javaslom, hogy a kapcsolatot ne vegyük fel Győrivel, hanem zárjuk ki a hálózatból. Itthon lévő két gyermeke részére eddig havi 800 forintot juttatunk, amit fedőnevén, postán adtunk fel 3-4 havonként.*¹⁴⁰ *Az utolsó megbeszélés értelmében fel kellett volna keresni itthon lévő családját, hogy megismerjük Győri és felesége között fennálló jelenlegi kapcsolatot [ehhez készült a feleség környezettanulmánya,] azonban ennek jelenleg semmi értelme nincs és a havi juttatás megszüntetése ezek után indokolt.”*¹⁴¹ 1957. december 5-én Palotás Péter helyesnek minősítette Károlyi értékelését. Így fogalmaz: *„Semsei annak ellenére, hogy komoly perspektívával lett telepítve és lehetőségei igen érdekesnek látszottak nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.”* A magyar szervek nem értékelték az ügynök kettős könyveléssel való fenyegetését sem, azt következtették ki belőle, hogy nem őszinte. A gyanút csak fokozta azzal, hogy nem akart írásban jelentést tenni, és attól tartott, hogy a magyar szervek dekonspirálják. Stassák „Győri” múltjának felfedését teljesen helytelennek ítélte meg. Az értékelésből kiderül, hogy az ügynök október 1-i dátummal levelezőlap útján bejelentkezett, de csak arról tájékoztatott, hogy nem járt eredménnyel. A bécsi rezidentúra tisztjeit utasította, hogy szakítsanak meg mindenféle kapcsolatot az ügynökökkel, ne menjenek el megbeszélésre találkozóra, mivel elképzelhető, hogy már figyelés alatt állnak. Amennyiben a követségen „Semsei” Károlyit keresné, úgy közöljék vele, hogy már nem dolgozik ott, mindennemű kérés elől zárkózzanak el. Végül nem zárja ki a fenyegetés eszközét sem arra az esetre, hogy ha az ügynök nem törődne bele a kapcsolat megszakításába.¹⁴²

1957. december 5. és 1959. január 30. között a munkadossziéba nem került jelentés. „Semsei” mindösszesen egy darab képelepet adott fel, 1958. február 4-én, „Sok

üdvözlés a szép Bécsből” szöveggel.¹⁴³ Palotás Péter 1959. január 30-án erélyesebb hangú utasítást küldött Sas és Balog tiszték számára, miután „Semsei” az utasítás kiadása előtt öt nappal bejelentkezett levelezőlapon. A régi jól bevált módszer szerint következő hónap 13-án délután 2 órára lett tervezve a találkozó, előre kreált jelszóváltás alapján. A tizenöt hónapos szünet után „Semsei” azzal az információval jelentkezett be, hogy sikerült olyan körökbe beférkőznie, ahol megfelelő munkát tud a magyar szervek részére végezni. Réty Zoltánné fiktív névre küldött levelezőlapján a következőket írta: „Babykám végre jó hírt közölhetek [...] ¹⁴⁴ sikerült végre találkoznom a megkeresett üzlettárossal [Möllendorf,] aki révén végre elkezdhetem a tervbe vett üzletet. Nagy szerencse Jóska szakképzettsége, amit jövődöbeli társam igen értékelt. [...] Az illetőnek van pénze és hasonló üzletet akar kezdeni. Természetesen ezt szeretném a Palival is jól átbeszélni, ő mégis gyakorlottabb üzletember, tanácsa nélkül nem akarok belevágni.”¹⁴⁵ Palotás Péter a tartótiszt részére kilenc pontból álló utasítást készített. Ebből kiderül, hogy a találkozás helyszínéül választott Burgtheater a rezidentúrától, azaz a magyar nagykövetségtől mintegy 300 méterre van, így fokozott körültekintéssel kell eljárniuk. A követség említett közelsége miatt egy távolibb ponton kell megejteni a találkozót, ahol semmiféle írásos anyagot nem vehet át, csak szóban számoltathatja be az ügynököt. Sasnak a találkozó után azonnal írásban kell elkészítenie beszámolóját. Az esemény után 3-4 nap múlva egy biztosító találkozón a központtól kapott információk után kialakított feladatok kiszabása lenne a téma. Sas figyelmét külön felhívták, hogy a nő anyagi követeléseire ne reagáljon, csak a későbbi találkozón honorálja teljesítményét. Tisztánia kell azt is, mi a teendő akkor, ha sürgősen kell találkozniuk, továbbá meg kell tiltania az ügynöknek, hogy továbbra is Réty Zoltánné nevére írjon képeslapot.¹⁴⁶ Palotás felhívja Sas figyelmét arra, hogy ha találkozójukat provokáció zavarná meg, akkor mondja azt, hogy egy magyar nő szólította meg és felvilágosítást kért tőle.¹⁴⁷

Az utolsó találkozóra 1959. február 13-án került sor, melyet Bécsben tartott meg Sas László. A felesége által legépelt három példányban készült hatoldalas jelentésből részletes információk maradtak az utókorra. A találkozó előtt két órával Fodor és felesége a közelben lévő kávéházból figyelte a területet. Sas a találkozó előtt három órával hagyta el a követséget, és állandó mozgásban volt. Mivel az ellenőrzés során gyanús körülményt, külső figyelés jeleit nem tapasztalták, a megbeszélte időpontban találkozott az ügynökkel. A jelszó kicserélése után az utasításnak megfelelő módon eltávolodtak a színháztól, az ügynök gyalogosan követte tartótisztjét, több cselként alkalmazott kitérő után tíz perc alatt érték el az amúgy öt percre található Eiles kávézót.¹⁴⁸ Sas jelentése szerint az ügynök támadólag lépett fel a beszélgetés elején, amit a tiszt megfelelő módon tudott kezelni. A beszámoló során kiderült, hogy az NSZK-ba való településben meghatározó szerepet játszó Walter Möllendorf időközben elhalálozott. Ezután jutott „Semsei” arra a következtetésre, hogy Franz-Josef Huber egykori SS-tábornokkal meghívattatja magát, kiderítendő, milyen esélyei vannak az áttelepülésre. A müncheni beszélgetés nem a tervezett módon alakult, azonban szerencséjére találkozott a SZER egyik munkatársával, dr. Benkő Zoltánnal, helyesebben annak feleségével. A házaspárnak felfedte Bécsben hagyott párja képzettségét és előéletét, valamint elpanaszolta, hogy a német fél nem akar segíteni rajtuk.¹⁴⁹ A Benkő házaspár kapott az alkalmon, és a Hotel Löwenbe irányították őt, ahol találkozott egy hivatásos német kémelhárító tiszttel. Az ügynök közölte vele is azt, amit a házaspárnak előzetesen elmondott. Másnap egy újabb német belügyi alkalmazottal, Rudolph Walterrel ismerkedett meg, aki előtt szintén részletesen feltárta saját maga és párja történetét. Indoklása szerint azért volt teljesen őszinte, mert tartott attól, hogy történetét a német belügyi szervek más magyar emigránsokon keresztül leellenőrizhetik. Vélelmezhetjük azonban azt, hogy az ügynök tudatosan osztott meg minden információt, és az átállás első lépcsőfokán állva tárta fel az igazság minden részletét. „Győrit” elmondása szerint azért nem hívták át Münchenbe, hogy az osztrák szervek figyelmét ne keltsék fel. „Semsei” a német szervektől is hasonlót kért, mint a magyar állambiztonságtól: szeretőjének is biztosítsák az áttelepülés lehetőségét, és biztosítsanak számukra egzisztenciát. „Semsei” 1958. november 25-én érkezett vissza Salzburgba, és azonnal magához rendelte „Győrit”, hogy találkozni tudjon a német tiszttel. A kihallgatás elején

„Semsei” tolmácsolt, majd őt félreállították, és egy hivatalos tolmács segítségével számoltatták be az egykori államvédelmi tisztet a magyar állambiztonsági szervek működéséről, felépítéséről, eszközeiről. A beszámoló elkészítéséhez egy magyar nyelvű írógépet is rendelkezésére bocsájtottak. Beszámolója szerint párja mintegy 20 személyről adott jelentést. Walter úgy nyilatkozott, hogy a férfi *„jó anyagnak ígérkezik, csupán az a követelmény, hogy minél előbb tanuljon meg németül”*.¹⁵⁰ Két hét múlva azzal váltak el a német tiszttől, hogy *„Győri”* egy müncheni címen jelentkezhet be, részletes javaslattal arra vonatkozóan, hogy az egykor és jelenleg is szolgálatot teljesítő munkatársai közül kiket lát alkalmasnak arra, hogy a munkába bevonják. Jellemezze őket részletesen, térjen ki gyengeségeikre, jellembeli hiányosságaikra, továbbá jelölje meg a legeredményesebb megközelítés módját.

Az esemény és a magyar szervekkel való kapcsolatfelvétel közötti eltelt két hónap alatt a szerelmespárnak volt ideje részletesen megvitatni a történeteket. Erre a következtetésre jutott Sas is. Az ügynökök német irányban tanúsított magatartásukról nincs információnk, azonban a magyar szervek felé *„Semsei”* továbbra is lojalitását bizonyítva, utasítást kért, hogyan cselekedjen a továbbiakban. A tartótiszt azon kérését, hogy a tájékoztatást írásban rögzítse, határozottan visszautasította az ügynök, arra hivatkozva, hogy a múltban sem tett ilyet.¹⁵¹ Sas a Központtól kapott utasításoknak megfelelően február 1-jére egy újabb biztosító találkozózt beszélt meg az ügynökkel. Ez a találkozó azonban nem jött létre, jelen beszámoló az utolsó *„Semsei”* munkadossziéjában. A találkozó végén *„Semsei”* ismételten felhozta *„Győri”* családjának folyósított apanázs kérdését, tájékoztatást kért az ellátás folyamatosságára vonatkozóan.¹⁵² Sas elvtárs jelentését három pontba szedett észrevételeivel zárta le, amelyekben alaposan elemezte és értékelte az eseményeket. Ebben megállapította azt, hogy a beszélgetés alatt *„Semsei”* jól betanult szerepet játszott. Példának okáért szokása ellenére ezen a találkozón nem hozta fel anyagi követeléseit. Értékelése szerint az ügynök törekedett a kapcsolat további fenntartására, ennek volt köszönhető szerény viselkedése. A továbbiakban megállapította, hogy az ügynök nem viselkedett őszintén, beszámolójában ellentmondásokat fedezett fel, nem emlékezett *„Győri”* kihallgatásainak részleteire, izolálta párját a magyar szervektől, kizárólagos közvetítő szerepet akar betölteni. A jelentés végén Sas összegezte a helyzetet; nem sok választása maradt a magyar szerveknek. Amennyiben ellátják *„Győrit”* megfelelő anyagokkal, akkor passzív, egyoldalú szerepbe kényszerülnek, nem juthatnak információhoz, hamis anyagot nem adhatnak, mert több volt beosztott is disszidált, és rajtuk keresztül leellenőrizhető az információ. Ahogy fogalmaz: *„Nem kockáztathatjuk azt, hogy hamis anyagot adunk és az egész vonalat bukattjuk.”* Sas László következtetése lett végül irányadó: *„Semmilyen körülmények között nem célszerű a kapcsolatot fenntartani, mert ezen jóformán semmit sem nyerünk, de annál többet veszíthetünk. Az ügy megvitatására idő van, mivel a 17-i biztosító találkozó erre kifutási lehetőséget ad és így az ügyet személyes beszélgetés során is módunkban van a Központtal tisztázni.”*¹⁵³

Szabadon

A kapcsolat megszakadása után, mielőtt munka dossziéját lezárták volna, Rossz Gyula BM II/3-C alosztályának őrnagya készített egy összefoglaló jelentést¹⁵⁴ *„Semseiről”*. A rövid életrajzi ismertető után így jellemezte az ügynököt: *„A velünk való együttműködést az operatív munka iránti ragaszkodása alapján vállalta el. Az ellenforradalom ideje alatt a kapcsolatot tartottuk vele és akkor is őszintének mutatkozott.”*¹⁵⁵ A Magyarországra küldött képeslapok alapján 1960. február 22-én már Münchenben tartózkodott, ahonnan március 5-én és 19-én újfent bejelentkezett. Természetesen azonkívül, hogy sok *„újságotlani valója van”,* és *„várja, hogy Palival találkozhasson”,* érdemi információt nem tartalmaztak a városházát és a Wittelsbacher-Brunnen-szökőkutat ábrázoló képeslapok. Az utolsó bejelentkezése 1960. április 17-i és 18-i dátummal lett feladva. Ezen alkalommal egy kirándulásról küldött képeslapot, miben megadta új címét: Rumpensford str. 5/IV., valamint telefonszámát: 29-07-34.¹⁵⁶ Stassák Pár őrnagy a BM III/I

Csoportfőnökség 2-C alosztályának főoperatív beosztottja, „Semsei” avatott ismerője, 1963. július 20-án készítette el az ügynök hálózati dokumentálásának végét jelentő határozatot, dr. Papp Sándor őrnagy csoportvezető és Tóth László százados alosztályvezető-helyettes támogató aláírásával, amit dr. Mészáros József alezredes osztályvezető engedélyezett. A belügyminiszter 006. számú parancsa és a csoportfőnök 029. számú utasítása alapján elvégezte a munka és a szervezési dossziék felülvizsgálatát. Megállapította, hogy az „áruló ügynök” működését dokumentáló iratok a nyilvántartási szabályzatnak megfelelő módon vannak rendezve, valamint hogy „a dosszié koncepciók anyagokat nem tartalmaz. Anyagok rendezésére, vagy kivételére nincs szükség.” Az ügynök rövid munkájának ismertetése után beszámolt az utolsó, 1959. február 6-i találkozó után történt eseményekről is: „1960 márciusáig provokációs célokkal állandóan bejelentkezett a tőlünk kapott fedőcímen.” Az őrnagy javaslatot tett a dosszié irattárazására.¹⁵⁷ Négy nappal később ugyanezen eljárási úton hoztak határozatot Németh József anyagára vonatkozólag, azonban esetében javaslatot tettek munka dossziéja megsemmisítésére.¹⁵⁸ Az utolsó bejegyzést 1982-ben Komáromi Tamás főhadnagy, a BM III/I-3 osztályának beosztottja tette. Feljegyzéséből kiderül, hogy a 45-78-34-91/80 parancs alapján felülvizsgálta a szervezési dossziét, és egy fő ellenséges kategóriához tartozó személyt nyilvántartásba vett belőle, s kitöltötte a szükséges 5-ös kartont.¹⁵⁹

---

¹ A levéltári források között születési helyként szerepel még a német Paderborn városa is. Lásd: ÁBTL 2.2.1. I/40.7/971-972. Sándor Gizella Marianna (Hain Péterné).

² ÁBTL 3.1.9. V-43464. Önéletrajz, 1952. október 10. 33.

³ A kérdőjegy a BM központi és helyi nyilvántartásaiban történő ellenőrzésre szolgáló állambiztonsági nyomtatvány volt.

⁴ A bejegyzést író állambiztonsági tiszt tévesen rögzítette a kapcsolatot, mivel a politikai rendőrségnek semmi köze nem volt a VKF/2. osztályhoz.

⁵ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Jelentés, 1951. november 29. 40.

⁶ A következő jelzeteken lévő levéltári anyagok sajnálatos módon nem maradtak fent: Sz-554, P-1027, O-2244/3, SZ-1948, O-162, O-2244/6., O-1251, O-893, O-752, V-98785, Dok/58536. 1953. október 1. ÁBTL 3.1.9. V-43464. Kérdőjegy, 1959. július 2. 67/3.

⁷ Dr. Hetényi Imre (1871–1946) 1914-ben gróf Tisza István miniszterelnök személyes felkérésére detektívfelügyelőként irányítója volt a debreceni görög katolikus püspökség elleni merénylettel kapcsolatos nyomozásnak. 1918-ban detektívőnök-helyettes lett. 1924 és 1938 között a Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Nyomozó Főcsoportjának fő szervezője, egyben az útlevel- és az államrendészeti osztályok vezetője. 1932-től budapesti főkapitány-helyettese lett 1938-as kényszernyugdíjazásáig.

⁸ Dr. Sombor-Schweinitzer József (1895–1955) 1923-tól a Budapesti rendőrkapitányság politikai osztályán dolgozott. 1938-tól bűnügyi osztályvezető-helyettes volt, 1939 elejétől pedig irányította a teljes politikai nyomozó osztály munkáját. Tevékenysége miatt a német hatóságok a flossenbürgi koncentrációs táborban tartották fogva 1944–45-ben.

⁹ Hain Péter (1895–1946) 1924–1938 között a politikai detektívcsoporthoz vezetője, majd 1938–1940 között a kormányzó személyes biztonságáért felelős detektívcsoporthoz irányítója volt. Az 1944. március 28-tól felállított országos hatáskörű Állambiztonsági Rendészet első számú irányítója lett. 1944 júniusában a szerv működésében tapasztalható törvénytelenések miatt felfüggesztették beosztásából. Kiváló kapcsolatokkal rendelkezett a német biztonsági szerveknél, valamint Vajna Gábor belügyminiszternek köszönhetően a nyilasoknál, ezért lehetőséget kapott az 1944. október 16-i nyilas puccs után, hogy újjászervezze az Állambiztonsági Rendészetet. Háborús bűnösneként 1946. június 27-én kivégezték. A háború alatti tevékenységének részletes megismeréséhez lásd: Szita, 2002.

¹⁰ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Önéletrajz, 1952. október 10. 33.

¹¹ Franz-Josef Huber (1902–1975) SS-Brigadeführer, az Anschluss után az osztrák államrendőrség és a bécsi, valamint a bécsi központú Alsó- és Felső-dunai Gestapo vezetője volt. 1939-től Himmler és Heydrich szűk köréhez tartozott. A Harmadik Birodalom 17. és 18. katonai körzetparancsnokának politikai tanácsadójaként határvédelemért felelős vezető, így a szlovák, magyar, jugoszláv, olasz és svájci határ biztonságáért is felelt. Felügyelte a Titkosrendőrséget (SiPo) és a Biztonsági Szolgálatot (SD). Hain Péterrel különösen jó viszonyt ápolt, így nagy befolyással bírt a magyarországi eseményekre is.

¹² Dr. Humbert Achamer-Pifrader (1900–1945) kormánytanácsosként SS-Oberführer beosztásban 1944-ben rövid ideig a Gestapo parancsnoka volt.

¹³ Otto Winkelmann (1894–1977) 1944. március 31-től a magyarországi német rendőri és SS-erők főparancsnoka (Höherer SS und Polizeiführer „Ungarn”) volt.

¹⁴ Otto von Erdmannsdorf (1888–1978) budapesti német nagykövet 1937. május 11. és 1941. július 19. között.

¹⁵ Dietrich von Jagow (1892–1945) SA-Obergruppenführer, budapesti német nagykövet 1941. július 20. és 1944. március 19. között.

¹⁶ Kuno Heribert Fütterer (1894–1963) 1938 és 1944 között a budapesti német követség légügyi attaséja, 1944. április 1-jétől december 13-ig a magyarországi német légierő vezénylő tábornoka volt.

¹⁷ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Önéletrajz, 1952. október 10. 35.

¹⁸ Vajna Gábor (1891–1946) 1939-től nyilas parlamenti képviselő, az Országos Szociális Pártszolgálat vezetője. A nyilas hatalomátvétel után 1944. október 16-tól belügyminiszter. 1945. május 15-én amerikai fogságba esett, majd kiadatásra került. 1946. március 12-én háborús bűnösként kivégezték.

¹⁹ Férje, Kovarc Emil (1899–1946) a nyilas párt „forradalmi” szárnyának vezetője volt. 1919-ben az Ostenburg-különítmény tagjaként részt vett a Somogyi-Bacsó-gyilkosságban. 1940-ben Wirth Károllyal puccskísérletet szerveztek Horthy Miklós ellen, ezért Németországba menekült. A nyilas hatalomátvétel után a Szálasi-kormány tárca nélküli minisztere lett, feladata a nemzet totális mozgósítása és harcra állítása volt. Háborús bűnösként 1946. május 2-án kivégezték.

²⁰ Férje, Kemény Gábor (1910–1946) 1939-ben csatlakozott a nyilas mozgalomhoz, 1941 szeptemberétől a párt külügyi vezetője lett. A Szálasi-kormány külügyminisztere volt. Háborús bűnösként 1946. március 19-én kivégezték.

²¹ Férje, Fiala Ferenc (1904–1988) a Nyilaskeresztes Párt sajtófőnöke volt. 1946-ban a népbíróság, mint háborús bűnöst, golyó általi halálra ítélte, amit később életfogytiglani fegyházbüntetésre változtattak. 1956 októberében szabadították ki forradalmárok, ezután emigrált és Nyugat-Németországban telepedett le.

²² Közli: Kovács, 2009b: 173.

²³ Dr. Pető Ernő (1886–1959) lakhelye. Pető a szombathelyi kórház megalapítója, első igazgatója. 1944 áprilisában felmentették állásából. A háború után visszatérhetett munkahelyére és otthonába. 1952-ben elbocsájtották, Sárvarra telepítették ki. Egykori lakhelyén jelenleg a Vas megyei Markusovszky Kórház Oktatási Központja működik. Címe: Szombathely, Markusovszky Lajos utca 5. Életéről bővebben: Széll, 2000: 971–976.

²⁴ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Önéletrajz, 1952. október 10. 35/a.

²⁵ Péter Gábor (1906–1993), 1945 januárjában kinevezték a Politika Rendészeti Osztály vezetőjének. Ezután az ÁVO, majd az ÁVH vezetője lett. 1952-ben leváltották tisztségeiből, kizárták a pártból is. 1954-ben a Katonai Felsőbíróság életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte, a Legfelsőbb Bíróság Katonai Tanácsa azonban 1957-ben négy évre szállította le büntetését, majd 1959 januárjában egyéni kegyelemmel szabadult. Nyugdíjazásáig könyvtárosként dolgozott.

²⁶ Ez jóval több volt, mint amit más rendőri vezetők kerestek. Összehasonlításképpen, vitéz Kudar Lajos alezredesnek, az Államvédelmi Központ parancsnok-helyetteseként 1944 áprilisában 1386 pengő volt a havi fizetése. Közli: Kovács, 2009a. http://www.archivnet.hu/hadtortenet/csendorfizetesek_1944_aprilisabol.html (Letöltés: 2014. január 8.).

²⁷ ÁTL V-477426/a. Hain Péterné tanúvallomási jegyzőkönyve. 1945. november 19. 71–72.

²⁸ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Véghatározat, 1945. december 6. 141.

²⁹ Sólyom László (1908–1950) hivatásos vezérkari tiszt lett, de zsidó származása miatt leszerelt. Az Egyesült Izzóban került kapcsolatba az illegális kommunistákkal. 1942-től párttag, de utasításra belépett a Független Kisgazdapártba is. Az újjászervezett kommunista párt egyik vezetője, Budapest rendőrfőkapitánya 1945–1946 között, de a magyarországi németek kitelepítése miatti tiltakozásul lemondott, áthelyezését kérte a honvédséghez. 1946 májusában vezérőrnagyként a HM katonai főcsoportjának vezetője lett. 1948 decemberétől a honvédség vezérkari főnöke, altábornagy. 1950. május 20-án koholt vádak alapján letartóztatták, halálra ítélték és kivégezték. A Legfelsőbb Bíróság 1990-ben valamennyi ellene emelt vád alól felmentette.

³⁰ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Fellebbezés, 1949. június 19. 33.

³¹ Uo. 34.

³² Őrnagy.

³³ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Véghatározat, 1945. november 21. 140.

³⁴ Dr. Koltay László (1902–1946) 1944-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság bünyügyi osztályán működő intellektuális bűncselekményeket felderítő detektív-főcsoport vezetője volt. 1944. március végétől az Állambiztonsági Rendészet IV/4. alosztályának ún. zsidóügyi főcsoport-vezetője lett. Hain Péter bukásakor elvezényelték bünyügyi szakterületre, de az 1944. októberi nyilas puccs után az 1945-ös hadifogságáig egyszemélyi irányítója maradt a zsidónak bélyegzettekkel szemben lefolytatott nyomozásoknak. 1946. július 31-én népbírósági ítélet alapján kivégezték.

- ³⁵ Kotsis Árpád (1902–1946) detektív-főfelügyelő az Állambiztonsági Rendészet személyügyi osztály vezetőjeként Hain Péter szervezetszerű helyettesítését is ellátta. 1944. október végétől 1945 májusáig az Elnöki Osztály irányítója volt. Döntési jogköre volt az őrizetbe vett személyek sorsa felől is. Az amerikaiak 1945 őszén kiadták a magyar hatóságoknak, 1946-ban háborús bűnösnek kivégezték.
- ³⁶ ÁBTL 3.1.9. V-43464. dr. Koltay László tanúvallomási jegyzőkönyve. 1945. november 14. 8.
- ³⁷ Cser István Huba (1908–1947) detektívfelügyelőként Hain Péter egyik bizalmasa volt. Szakmai és politikai téren az egyik legmegbízhatóbb emberének számított. Az Állambiztonsági Rendészet megalakulásakor az elsők közt emelte ki Hain, és a baloldali alosztály vezetőjévé tette meg. 1944. október végétől a szabotázs-ügyekért felelős alosztály vezetője lett, majd 1945-ben amerikai hadifogságba került. Kiadatása után a népbíróság 1946-ban háborús bűncselekmények elkövetése miatt halálra ítélte. 1947. június 4-én végezték ki.
- ³⁸ Az akció körülményei nem derülnek ki a tanúvallomásokból.
- ³⁹ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Cser István tanúvallomási jegyzőkönyve. 1945. november 15. 11.
- ⁴⁰ Hajnácskőy (Halbich) László (1895–1947) a szovjetellenes kémelhárítási arcvonal vezetője 1935–1942 között. 1942. december 15-től 1944. október 25-ig a pécsi IV. csendőrkerület parancsnoka. A nyilas uralom idején a Belügyminisztérium VII. Közbiztonsági osztályának vezetője. A háború után népbíróság elé állítják, 1946. november 22-én halálra ítélik. 1947. február 24-én végezték ki.
- ⁴¹ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Hajnácskői László tanúvallomási jegyzőkönyve. 1945. november 20. 15.
- ⁴² Uo. 16.
- ⁴³ Vajna Gábor ekkor már elvált zsidó származású feleségétől, azonban továbbra is egy háztartásban élt vele. Feleségéről bővebben: <http://www.huszadikszazad.hu/cikk/zsidoszarmazasu-a-kivegzett-nyilas-belugyminiszter-vajna-gabor-felesege> (letöltés: 2014. január 8.).
- ⁴⁴ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Vajna Gábor tanúvallomási jegyzőkönyve. 1945. november 29. 13.
- ⁴⁵ Pál, 2010: 68.
- ⁴⁶ Vitéz, 1990: 158.
- ⁴⁷ Lucz Gizella visszaemlékezéseiből részleteket közöl: Ungváry, 2012: 68.
- ⁴⁸ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Környezettanulmány, 1952. október 13. 32.
- ⁴⁹ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Összefoglaló jelentés, 1956. december 21. 7.
- ⁵⁰ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Kikérés, 1948. július 2. 23.
- ⁵¹ Uo. Tájékoztatás, 1948. december 14. 24.
- ⁵² Uo. Értesítés, 1948. december 28. 25.
- ⁵³ Uo. Kérvény, 1949. június 19. 159.
- ⁵⁴ Uo. Jelentés, 1951. október 1. 38.
- ⁵⁵ Uo. Jelentés, 1952. október 13. 32.
- ⁵⁶ Uo. Jelentés, 1951. október 1. 38–39.
- ⁵⁷ Simon Katalin 1915. december 28-án született, az állambiztonsági szervek szerint foglalkozása táncosnő volt.
- ⁵⁸ Uo. Környezettanulmány, 1952. október 13. 32.
- ⁵⁹ ÁBTL 4.1. A-644. Kihallgatási jegyzőkönyv, 1952. július 31. 293.
- ⁶⁰ ÁBTL 3.1.9. V-43464. Jelentés, 1949. április 4. 43.
- ⁶¹ A Voice of America, (VOA) az Amerikai Egyesült Államok Tájékoztatási Hivatalának külső rádióállomásaként működött. Az első adásokat németül, a náci Németország propagandáját ellensúlyozandó sugározták. A második világháborút követően minden héten 3200 programot adott 40 nyelven. A rádióadó fő elvei a következők voltak: a híreket pontosan, a valóságnak megfelelően kell közölni, a kommentárokat úgy kell megfogalmazni, hogy abból a hallgató tisztán érzékelje az Egyesült Államok álláspontját.
- ⁶² ÁBTL 3.1.9. V-43464. Jellemzés, d. n. 44.
- ⁶³ Uo. Ítélet, 1953. december 22. 68.
- ⁶⁴ Németh József (1926–?) 1945-től gyakorló színészként dolgozott a pécsi színháznál két évadon keresztül. 1948 októberében került az ÁVH-hoz operatív munkásnak. Pécsen, Szekszárdon és Kaposváron dolgozott, majd vizsgálóként Budapesten és Győrben. Először 1946 őszén nősült, majd válása után 1949-ben újra megházasodott. Lásd: ÁBTL 3.2.1. Bt-586. Összefoglaló jelentés, 1957. április 23. 7.
- ⁶⁵ Ezt 1957. május 9-én tett jelentésében tartótisztje megerősíti. ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1957. május 9. 53–55.
- ⁶⁶ ÁBTL 3.2.1. Bt-586. Összefoglaló jelentés, 1957. április 23. 15.
- ⁶⁷ Uo. Jelentés, 1959. október 30. 7.
- ⁶⁸ Uo. Összefoglaló jelentés, 1956. december 21. 7.
- ⁶⁹ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. „Semsei Andrea”, 17–123.
- ⁷⁰ Demény Pál (1901–1991) a Tanácsköztársaság idején a VII. kerületi ifjómunkások vezetője, később belépett a Vörös Hadseregbe, ahol tüzerként szolgált. 1919 őszén letartóztatták, de két hónap múlva kiszabadult. 1921 augusztusában forradalmi szervezkedésért ismét letartóztatták. 1938-ban háborúellenes röpcédulák terjesztéséért perbe fogták és két évre ítélték. Budapest ostromának befejezése napján Péter Gábor letartóztatta. 1946. július 7-

én a Budapesti Népbíróság népellenes büntett miatt négy év hat hónap kényszermunkára ítélte. 1950-ben Kistarcsára internálták, 1953-ban szervezkedés vezetésének büntette miatt újabb tíz évre ítélték. 1956. október 13-án szabadult. A legutolsó ítéletét a Legfelsőbb Bíróság 1957 elején megsemmisítette, de politikai rehabilitálására csak 1989-ben került sor. 1990-ben országgyűlési képviselővé választották.

⁷¹ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1956. november 14. 17.

⁷² A sors pikantériája, hogy Demény Pált 1938 szeptemberében, a Csehszlovákia feldarabolása elleni tiltakozó akciója miatt „Semsei” néhai férje, Hain Péter parancsára helyezték kényszervallatás alá, aminek következménye kétéves börtönbüntetés lett. Közli: Varga, 2009. http://www.betekinto.hu/2009_1_varga_k (letöltés: 2014. január 8.).

⁷³ Gábori György 1942-től a Szociáldemokrata Párt tagja volt. 1950-ben a jobboldali szociáldemokraták elleni eljárás során őrizetbe vették, majd internálták. Az internálótáborban 1953-as koncepciók alapján „Kaska György” fedőnéven beszervezték, internált társaira foglalkoztatták szabadulása után is. 1954 szeptemberében a hálózatból kizárták. Kihaszánva a szovjet csapatok 1956. november 4-i bevonulását, Nyugatra emigrált. ÁBTL 2.1. IX/63. 18.

⁷⁴ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1956. november 17. 18–19.

⁷⁵ Uo. Jelentés, 1956. november 28. 14–16.

⁷⁶ Uo. Jelentés, 1956. december 3. 20–21.

⁷⁷ Az összeg a kor viszonyai között a megélhetéshez nyilvánvalóan elégtelen 600 forintos minimális bér ötszöröse volt.

⁷⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Összefoglaló jelentés, 1956. december 21. 8.

⁷⁹ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1956. december 5. 25–28.

⁸⁰ Uo. Jelentés, 1956. december 10. 29.

⁸¹ Budapest, Apponyi tér 1. III. emelet 20.

⁸² Korniss Péter (1937) családjával 1949-ben költözött Kolozsvárról Budapestre. 1955-ben érettségizett, ezt követően felvették az ELTE jogi karára. Itt a forradalom alatt az egyetem forradalmi bizottságának tagja volt, emiatt kizárták az egyetemről. Kizárása után segéd munkásként dolgozott különböző munkahelyeken. 1958-tól a Budapesti Fényképész Szövetkezetben tevékenykedett. Eleinte mint a szövetkezet segéd munkása, majd 1959-től fényképészként. 1961-től a *Nők Lapja* szerkesztőségében dolgozott, 1986-tól 1991-ig a lap művészeti szerkesztője volt. Ezután a *Színház* című szaklap képszerkesztőjeként folytatta pályafutását.

⁸³ Magyar Egyetemisták és Főiskolai Egyesületek Szövetsége.

⁸⁴ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1956. december 10. 32–33.

⁸⁵ Reményik Zsigmond (1900–1962) vidéki nemesi családból származott. A nagyváradi jogakadémián tanult. Abbahagyva jogi tanulmányait, 1920-ban Dél-Amerikába ment, ahol hat évet töltött. Az első chilei avantgárd csoport vezetője volt. 1922–1923 között két spanyol nyelvű kötete jelent meg. Hazatérése után kapcsolódott be az irodalmi életbe. Első írásait *A Hét*, a *Ma* és a *Nyugat* közölte. 1932-ben adta ki az *Apocalipsis Humana* sorozatban első regényét. A *Szép Szónak* mindvégig munkatársa, majd egyik szerkesztője volt. 1939-ben anyagi nyomorúsága miatt kivándorolt az Egyesült Államokba, de 1941-ben hazatért. 1945 után írta az *Apocalipsis Humana* regénysorozat nagy részét. Ezekben a század első negyedének széthulló úri társadalmát, a vidéki kúriák süllyedő világát ábrázolta éles szatírával és erős kritikával.

⁸⁶ Ignotus Pál (1901–1978) 1920 után polgári liberális publicistaként az *Esti Kurír* vezércikkírójaként vált ismertté. 1938 végén Angliába emigrált. 1945-től a londoni magyar követség sajtóattaséja volt, ahonnan 1949 nyarán hazarendelték. 1949 szeptemberében kémkedéssel és a szociáldemokrata „szervezkedésben” való részvétellel vádolták meg, majd 15 évi börtönbüntetésre ítélték. 1956-ban rehabilitálták. Kiszabadulása után a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetében kapott kutatói állást. A forradalom leverése után újra elhagyta Magyarországot és ismét Londonba ment, ahol 1962-ig az *Irodalmi Újság* főszerkesztője volt.

⁸⁷ Faludy György is megerősíti visszaemlékezéseiben, hogy Mátai már külügyminisztériumi ténykedése alatt gyanúsán viselkedett, Kéthly Anna is óva intett a vele való kapcsolattartástól. Faludy, 2006: 93.

⁸⁸ Pálóczi-Horváth György (1908–1973) tanulmányait a bécsi egyetemen, majd az Egyesült Államokban végezte. Hazatérése után a *Pesti Napló* munkatársa, majd külügyi rovatvezetője volt. 1939-től a *Független Magyarország* külpolitikai szerkesztője, majd 1940-től a *Magyarország* című kormánylap külpolitikai rovatát is szerkesztette. Teleki öngyilkossága után elmenekült Magyarországról és Kairóban a brit hírszerzés szolgálatába lépett. 1943 tavaszán Isztambulban részt vett a Kállay-féle kiugrási kísérlettel kapcsolatos tárgyalásokon. 1945-ben Londonba ment és az angol rádió magyar osztályán dolgozott. 1947 májusában hazatért, a Magyar Rádió idegen nyelvű osztályát vezette, majd a Hungaria Könyvkiadó irodalmi vezetője volt. 1949 szeptemberében koholt vádak alapján letartóztatták és elítélték. 1954-ben került sor rehabilitálására, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa és az *Irodalmi Újság* cikkírója lett. 1956 végén elhagyta Magyarországot és Londonban telepedett le. Életről és munkásságáról bővebben: Rainer, 2007: 50–57.

⁸⁹ Ember György Rajk László 1956. október 6-i temetését közvetítette a Magyar Rádió riportereként. Lásd: Moldova, 2004: 232.

⁹⁰ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1956. december 18. 36.

⁹¹ Uo. Jelentés, 1956. december 18. 40–41.

⁹² O'sváth György (1931) édesapja, O'sváth László 1946 nyaráig vezető beosztásban dolgozott a Belügyminisztériumban. 1951-ben összeesküvés és tiltott határátlépés kísérletének vádjával négy év nyolc hónapi börtönbüntetésre ítélték. 1954-ben szabadult, ettől kezdve a Katolikus Hittudományi Főiskolán folytatott tanulmányokat. Tevékenyen részt vett az 1956-os forradalomban a Keresztény Ifjúsági Szövetség egyik vezetőjeként és a Budapesti Forradalmi Tanács tagjaként. A várható megtorlás elől Nyugatra menekült. Csatlakozott a Magyar Kereszténydemokrata Unióhoz, annak ifjúsági, majd európai fődélegátusa lett. 1963-tól 1970-ig az Európai Ifjúsági Kereszténydemokrata Unió alelnöke, 1975-től 1982-ig a Kereszténydemokrata Unió külügyi, majd európai bizottságának tagja volt. 1990-ben Antall József miniszterelnök felkérésére személyes tanácsadóként dolgozott.

⁹³ Földvály Boér Elemér (1930–1956) dzsenti családba született. 1948-ban, kilátástalannak találva a politikai helyzetet, elhagyta az országot, de egy év múlva hazatért. Ekkor kémkedés gyanújával letartóztatták és meghurcolták, internálták a budai, majd a recski táborba. Tanulmányait nem folytathatta, szénhordóként, kazánfűtőként volt kénytelen dolgozni a megélhetéséért. Recski élményeit *A kiszolgáltatottak* című művében örökítette meg, ami azonban csak 1991-ben láthatott napvilágot.

⁹⁴ Címe: Budapest, V. kerület Honvéd utca 10.

⁹⁵ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Összefoglaló jelentés, 1956. december 21. 8.

⁹⁶ Valójában 41 éves volt ekkor.

⁹⁷ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Összefoglaló jelentés, 1956. december 21. 8.

⁹⁸ Uo. Összefoglaló jelentés, 1957. április 23. 7.

⁹⁹ Egykori állomáshelyére utal a fedőneve.

¹⁰⁰ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Jelentés, 1956. december 21. 28–31.

¹⁰¹ BND, azaz Bundesnachrichtendienst, magyar fordításban: Szövetségi Hírszerző Iroda.

¹⁰² Jelenleg: Podmaniczky utca.

¹⁰³ Az 1957. január 5. és március 18. között feladott levelek címzettje tehát Angyal István (Budapest, VI. Rudas László utca 27. fsz.) volt. 1957. október 18-tól azonban már Réti Zoltánné (Budapest, VIII. Rákóczi út 30. III. 10.) a címzett.

¹⁰⁴ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Megbízás, 1956. december 23. 9–10.

¹⁰⁵ Horváth Ilona 1947–52 között az ÁVH alkalmazottja, majd a Fővárosi Ügyészség ügyésze volt. Lásd: ÁBTL 3.2.1. Bt-586. Környezetanulmány, 1957. július 22. 19.

¹⁰⁶ Uo. Megbízás, 1956. december 23. 11–12.

¹⁰⁷ Dömény József (1928–?) a kereskedelmi érettségi után kazánházi munkásként dolgozott, majd 20 évesen felvették az ÁVH V. Főosztályára. Mielőtt a kémelhárításért felelős I/3. osztályra került volna, 1952-ban állambiztonsági operatív iskolát végzett a Szovjetunióban. 1953-ban a belügyminiszter első helyettesének személyi titkára, majd 1956-ig attasé a belgrádi nagykövetségen. Önéletrajza szerint 1956. október 23. és 30. között a BM József Attila utcai épületében, majd november 9-ig a szovjet csapatokkal tartózkodott. 1957-től a Nagy Imre-ügy vizsgálatában vett részt, 1958-ban Vásárhelyi Miklós, Haraszi Sándor és Erdős Péter vizsgáló tisztje volt. 1964-től különböző hírszerzéshez köthető beosztásokban alosztályvezető 1987-es nyugdíjba vonulásáig. ÁBTL 2.8.2.1. 1069. Dömény József.

¹⁰⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Jelentés, 1956. december 29. 11–12.

¹⁰⁹ ÁBTL 3.2.6. 8-0211. A berlini rezidentúra munkaterve, 1957. január 11. 9–10.

¹¹⁰ Uo. A rezidentúra munkaterve 1957. második felére, 1957. június 25. 67.

¹¹¹ ÁBTL 3.1.9. Bt-589. Levelezőlap, 1957. március 15. 34/3.

¹¹² ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Utasítás, 1957. március 26. 108–110.

¹¹³ Település Ausztriában, közvetlenül a magyar határ mellett. Magyar neve: Mosontarcsa.

¹¹⁴ A Lajta bal partján található település, Alsó-Ausztria tartomány keleti határán, Béctől 35 km-re.

¹¹⁵ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1957. március 27. 38–41.

¹¹⁶ ÁBTL 3.1.9. Bt-589. Utasítás, 1957. pontos dátum nélkül. 42–44.

¹¹⁷ Kémelhárításért felelős osztály.

¹¹⁸ ÁBTL 3.1.9. Bt-589. Jelentés, 1957. április 16. 52.

¹¹⁹ Az ENSZ menekültügyi főbiztosának támogatásával 1957. január 11-én alakult az ausztriai magyar menekültek tájékoztatására.

¹²⁰ A település Hegyeshalommal szemben fekszik az osztrák oldalon.

¹²¹ 2011-től újra Széll Kálmán tér a neve.

¹²² A jelentés ezen részéhez a felettes parancsnok ceruzával a következő megjegyzést írta: „N + II. fő. + határőrség elhárítás.”

¹²³ Visnyei Sándor (1917–?) 1945 előtt hivatásos tiszt volt, a háború után belépett a kommunista pártba. 1948-ban amerikai segítséggel emigrált, és a BND-nek kezdett el dolgozni. 1949 és 1953 között kiképző és

beszervező, majd 1956-ig kihallgató tiszt volt. Az 1956-os forradalom idején hírszerzési feladatokkal Magyarországra küldték, azonban 1956. december 9-én a magyar szervek letartóztatták. Kihallgatása nyomán a magyar elhárítás értékes információkhoz jutott.

¹²⁴ Maléter Pál (1917–1958) 1945 januárjában Debrecenben az Ideiglenes Nemzeti Kormányt védő őrszázlólaj parancsnoka lett, és belépett a Magyar Kommunista Pártba. 1956. október 25-én átállt a felkelők oldalára. November 1-jén Nagy Imre kinevezte helyettes honvédelmi miniszternek, majd november 2-án honvédelmi miniszternek, és vezérőrnagyi rangot is kapott. November 3-án a magyar tárgyalóköldöttség tagjaként a tököli szovjet főparancsnokságra ment, ahol letartóztatták. Nagy Imre perében a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette miatt halálra ítélték. Az ítéletet 1958. június 16-án hajtották végre a Kozma utcai Gyűjtőfogház udvarán.

¹²⁵ A magyar szervek nem az ügynöktől értesültek erről elsőként, a megjegyzés szerint a „Szalay” fedőnevű hálózat személy is adott erre vonatkozólag jelentést.

¹²⁶ Király Béla (1912–2009), 1935-ben avatták tisztté, 1942-ben kiválóan végzett a Ludovika Akadémián. 1943 és 1945 márciusa között, a Honvédelmi Minisztérium Szervezési Osztályán századosként az elvi alosztály vezetője volt. 1950-ben tábornokká nevezték ki, majd a Honvéd Akadémia parancsnoka lett. 1951. augusztus 17-én az ÁVH letartóztatta. 1952. január 15-én koncepciók perben kötél általi halálra ítélték, ám ítéletét életfogytig tartó börtönbüntetésre módosították. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt a Nemzetőrség főparancsnoka és Budapest katonai városparancsnoka volt. A forradalom leverését követően Ausztriába, majd az USA-ba emigrált. 1989 nyarán hazatelepült. Az első szabad választásokon országgyűlési képviselő lett.

¹²⁷ Ehhez a részhez szintén megjegyzést tettek: „Ezt már Szalay is jelentette Bécsinek!”

¹²⁸ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1957. április 24. 46–50.; ÁBTL 3.1.9. Bt-589. Jelentés, 1959. április 24. 45–49.

¹²⁹ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1957. április 25. 51–52.; ÁBTL 3.1.9. Bt-589. Jelentés, 1959. április 25. 50–51.

¹³⁰ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Levél, 1957. április 26. 56–61.

¹³¹ Uo. Jelentés, 1957. május 9. 53–55.

¹³² 1957-ben erre a napra esett a húsvéti ünnepet lezáró pünkösdvasárnap után két héttel tartandó Úr Testének és Vérének ünnepe.

¹³³ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1957. július 5. 63.

¹³⁴ Uo. Jelentés, 1957. július 5. 64–65.

¹³⁵ Uo. Jelentés, 1957. augusztus 7. 66.

¹³⁶ Uo. Borítékban fotó, d. n. 75/1.

¹³⁷ Uo. Jelentés, 1957. augusztus 7. 76.

¹³⁸ Uo. Utasítás, 1957. augusztus 30. 77–78.

¹³⁹ Uo. Jelentés, 1957. november 5. 79–81.

¹⁴⁰ 1957. április 17-én és 1957. augusztus 27-én is 2400 forintot adtak fel számára. Lásd: ÁBTL 3.2.1. Bt-586. Nyugta, 10/1–2.

¹⁴¹ Uo. Összefoglaló jelentés, 1957. november 26. 21–22.

¹⁴² ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Utasítás, 1957. december 5. 82–83.

¹⁴³ Uo. Levelezőlap, 1958. február 4. 75/2.

¹⁴⁴ Uo. Utasítás, 1959. január 30. 116.

¹⁴⁵ Uo. Levelezőlap, 1959. január 30. 84/10.

¹⁴⁶ Hiába, „Semsei” továbbiakban is erre a címre írt. Lásd: ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Levelezőlapok, 1959. május 24. – 1960. április 17. 84/4–9.

¹⁴⁷ Uo. Utasítás, 1959. január 30. 116–117.

¹⁴⁸ Uo. Jelentés, 1959. február 6. 119.

¹⁴⁹ Uo.

¹⁵⁰ Uo. 121.

¹⁵¹ „Semsei” külföldre telepítése óta nem adott írásban jelentést, ám ez egyébként is tilos volt számára.

¹⁵² ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1959. február 6. 122.

¹⁵³ Uo. Jelentés, 1959. február 6. 123.

¹⁵⁴ Uo. Jelentés, 1959. október 30. 99–104. vagy az ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Jelentés, 1959. október 30. 71–76.

¹⁵⁵ ÁBTL 3.2.3. Mt-474/1. Jelentés, 1959. október 30. 100.

¹⁵⁶ Uo. Levelező lapok, 1957–1960 között, 75/2–3. és 84/1–13.; ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Levelező lapok, 1957–1960 között, 34/3–8.

¹⁵⁷ Uo. Határozat, 1963. július 20. 85.

¹⁵⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-586. Határozat, 1963. július 24. 23.

¹⁵⁹ ÁBTL 3.2.1. Bt-589. Feljegyzés, 1982. február 4. 87.

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

- 2.1. Zárt anyag
  - IX/63. Javaslát a B dossziék rendezésére, megsemmisítésére
- 2.2.1. Operatív nyilvántartások
  - I/40.7/971-972. Sándor Gizella Marianna (Hain Péterné)
- 2.2.2. Hálózati nyilvántartások
  - 6-os karton „Pál” (H-12418)
- 2.8.2.1. A III/I. csoportfőnökség titkos és szigorúan titkos állományú beosztottjainak iratai
  - 1069 Dömény József
- 3.1.9. V-dossziék
  - V-43464 Hain Péterné
  - V-77426/a. Hain Péter, Koltay László, Cser István
- 3.2.1. Bt-dossziék
  - Bt-586 „Győri”
  - Bt-589 „Semsei Andrea”
- 3.2.3. Mt-dossziék
  - Mt-474/1. „Semsei Andrea”
- 3.2.6. Rezidentúra-dossziék
  - 8-021/1. Berliini rezidentúra, E operatív szervezési dossziéja
- 4.1. A-dossziék
  - A-501 1950-es kistarcsai iktatókönyv
  - A-644 Dr. Wilhelm Höttl volt SS őrnagy ügye

Hivatkozott irodalom

Faludy, 2006

Faludy György: *Pokolbeli napjaim után*. Budapest, Alexandra Kiadó.

Kovács, 2009a

Kovács Tamás: Csendőrfizetések 1944 áprilisából. *Archívnet*, 2. sz.

Kovács, 2009b

Kovács Zoltán András: *A Szálasi kormány Belügyminisztériuma*. Budapest, Attraktor.

Moldova, 2011

Moldova György: *Az utolsó tölteny* 1. Budapest, Urbis Könyvkiadó.

Pál, 2010

Pál Zoltán: Internálások Magyarországon (1945–1953). *Kommentár*, 2. sz.

Rainer, 2007

Rainer M. János: Esetek a magyar hírszerzés történetéből, 1957–1967. *Rubicon*, 1. sz.

Szita, 2002

Szita Szabolcs: *A Gestapo Magyarországon*. Budapest, Korona Kiadó.

Széll, 2000

Széll Kálmán: Dr. Pető Ernő (1886–1959), a szombathelyi kórház elfelejtett megalapítója. *Orvosi Hetilap*, 18. sz.

Ungváry, 2012

Ungváry Krisztián: Szálasi Ferencné. *Múlt-Kor*, 3. sz.

Varga, 2009

Varga Krisztián: Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásaiban. *Betekintő*, 1. sz.

Vitéz, 1990

Vitéz Szendi József: *Csendőrsors Hernádnémetitől Floridáig*. Miskolc, MDF Miskolci Szervezete.